

De verwachte instroom in het 'nieuwe' beroep van gz- psycholoog generalist en de klinisch psycholoog- psychotherapeut

Een verkennende schatting

R. Batenburg
L. Flinterman
E. Vis

NIVEL
Kennis voor betere zorg

Het Nivel levert kennis om de gezondheidszorg in Nederland beter te maken. Dat doen we met hoogwaardig, betrouwbaar en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar thema's met een groot maatschappelijk belang. 'Kennis voor betere zorg' is onze missie. Met onze kennis dragen we bij aan het continu verbeteren en vernieuwen van de gezondheidszorg. We vinden het belangrijk dat mensen in staat zijn om deel te nemen aan de samenleving. Ons onderzoek draait uiteindelijk om de vraag hoe we de zorg voor de patiënt kunnen verbeteren. Alle onderzoeken publiceert het Nivel openbaar, dat is statutair vastgelegd.

November 2021

ISBN 978-94-6122-711-9

030 272 97 00

nivel@nivel.nl

www.nivel.nl

© 2021 Nivel, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Gegevens uit deze uitgave mogen worden overgenomen onder vermelding van Nivel en de naam van de publicatie. Ook het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding en methode	7
1.1 Inleiding en vraagstellingen	7
1.2 Aanpak	8
2 De verwachte instroom voor het ‘nieuwe’ beroep van gz-psycholoog generalist	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Conclusie	19
3 De verwachte instroom voor het ‘nieuwe’ specialisme van klinisch psycholoog-psychotherapeut	22
3.1 Inleiding	22
3.2 Conclusie	29
Bijlage A Basisgegevens van de opleidingen tot GZ-psycholoog, klinisch psycholoog en psychotherapeut	32

Samenvatting

In dit rapport is op basis van een bestaande databronnen, schattingen en aannames nagegaan wat de te verwachten instroom is voor de in 2024 beoogde nieuwe opleidingen tot (1) gz-psycholoog generalist (een samenvoeging van de opleiding tot gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP) en (2) klinisch psycholoog-psychotherapeut (een samenvoeging van de opleiding tot klinisch psycholoog en psychotherapeut).

De verwachte instroom in de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist in 2024

In het 'basis-scenario' wordt ervan uitgegaan dat de jaarlijkse opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024 tussen de 1.220 tot 1.340 zal liggen. Dit is gebaseerd op een extrapolatie en optelsom van de opleidingsinstroom voor het beroep van gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP tot nu toe. De instroom in de gz-opleiding is met ongeveer 1.100 personen veel groter dan die in het register kinder- en jeugdpsycholoog NIP met 20 personen in het laatste jaar.

In het alternatieve scenario is van de aanname uitgegaan dat zich vóór 2024 een extra verhoging van het aantal kinder- en jeugdpsychologen NIP voor zal doen. Voor een deel van de kinder- en jeugdpsychologen NIP kan het aantrekkelijk zijn om in 2024 deze registratie te hebben behaald, zodat zij in of na 2024 (mogelijk versneld) de artikel-3 BIG-registratie tot gz-psycholoog generalist kunnen verwerven. Hoe groot deze extra toename van kinder- en jeugdpsychologen NIP zal zijn, kan alleen worden ingeschat op basis van de belangstelling die nu aan de dag wordt gelegd voor de huidige gz-opleiding door personen met een (kinder- en jeugd) psychologie achtergrond. De invulling van eventuele overgangs- en vrijstellingsregels voor de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist zijn nog niet bekend. Ook is in het alternatieve scenario aangenomen dat: (1) de opleidingscapaciteit en -infrastructuur in 2024 in principe beschikbaar is om een mogelijk grotere belangstelling te kunnen verwerken, en (2) de behoefte van werkgevers aan gz-psychologen generalist (in opleiding) ook in 2024 in beginsel groot zal zijn. Gegeven al deze aannames, is een verkennende inschatting dat in 2024 (en een aantal jaren daarna) de opleidingsinstroom voor de opleiding tot gz-psycholoog generalist zal 16-19% of 33-38% hoger zal liggen dan in het basis-scenario (dat op een instroom 1.220 of 1.340 per jaar uitkwam). De hiermee gepaard gaande kostenstijging voor de opleidingsinstellingen zal naar schatting 10% tot 20% hoger liggen dan in het basis-scenario.

De verwachte instroom in de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024

Voor de impact van deze samenvoeging is eenzelfde werkwijze gehanteerd. Eerst is voor het 'basis-scenario' geschat wat de jaarlijkse opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 zal zijn, op basis van een extrapolatie en optelsom van de beide samengevoegde opleidingen tot klinisch psycholoog en psychotherapeut. Deze opleidingsinstroom zal dan op 304 personen liggen. De laatste jaren was de instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog en psychotherapeut vergelijkbaar, rond de 150 personen per jaar.

Voor het alternatieve scenario is beredeneerd dat zich in de periode vóór 2024 een extra verhoging van psychotherapeuten voor kan gaan doen. Deze verhoging is gebaseerd op de verwachting dat het voor een deel van de psychotherapeuten aantrekkelijk zal zijn om zich in 2024 te kandideren voor de nieuwe opleiding – om daarmee mogelijk snel de artikel-14 BIG-registratie als specialist (klinisch psycholoog-psychotherapeut) te verwerven. Ook deze verwachting is alleen ingeschat op basis van het huidige doorstroom en overlap tussen beide opleidingen, én aannames over de aantrekkelijkheid voor psychotherapeuten om in of na 2024 mogelijk verkort de nieuwe opleiding tot gaan volgen. De invulling van eventuele overgangs- en vrijstellingsregels voor de nieuwe opleiding tot klinisch

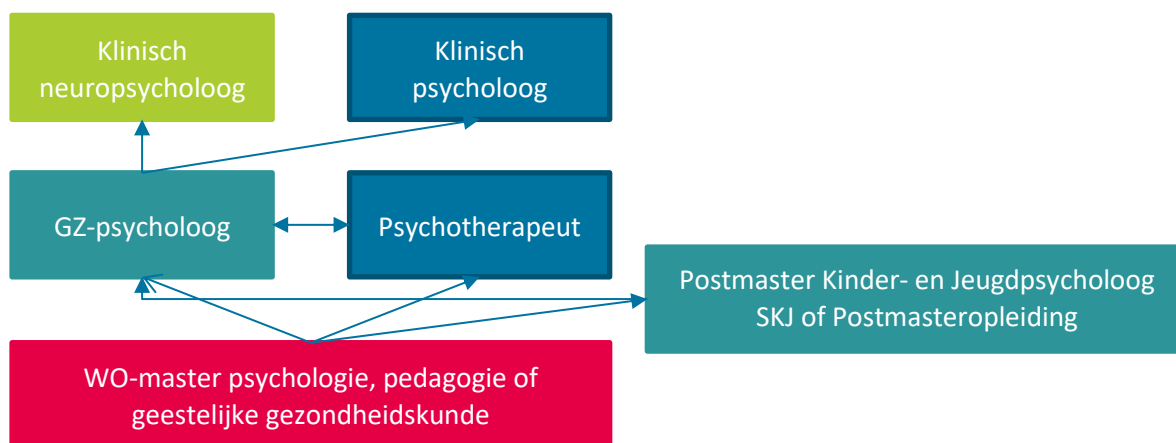
psycholoog-psychotherapeut is echter ook hier nog niet bekend. Daarnaast is voor dit alternatieve scenario aangenomen dat: (1) de opleidingscapaciteit en -infrastructuur in 2024 in principe beschikbaar is om een mogelijk grotere belangstelling te kunnen verwerken, en (2) de behoefte van werkgevers aan klinisch psychologen-psychotherapeut (in opleiding) in 2024 in beginsel groot zal zijn. Gegeven al deze aannamen, is een verkennende inschatting dat in 2024 (en een aantal jaren daarna) de opleidingsinstroom voor de opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut tussen de 11% en 23% hoger zal liggen dan in het basis-scenario. De hiermee gepaard gaande kostenstijging voor de beschikbaarheidsbijdragen aan de opleidingsinstellingen zal dan naar schatting 5% tot 10% hoger liggen.

1 Inleiding en methode

1.1 Inleiding en vragenstellingen

Het recent afgegeven advies over een vernieuwde beroepenstructuur voor de academische beroepen in de psychologische zorg¹, ondersteund door eerdere en latere rapportage van SIRM², vormt het startpunt van dit rapport en onderzoek. Een belangrijk punt uit dit advies is het creëren van een nieuw BIG-geregistreerd artikel-3 (basis)beroep, de gz-psycholoog generalist. Dit beroep 'vervangt' daarmee de bestaande beroepen van gz-psycholoog en de kinder- en jeugdpsycholoog NIP. Een tweede/ adviespunt is het creëren van een nieuw specialisme: de klinisch psycholoog-psychotherapeut. Dit betekent een samengaan van het huidige BIG-geregistreerde artikel-3 beroep van psychotherapeut met het huidige BIG-geregistreerde artikel-14 specialisme van klinisch psycholoog (figuur 1 en 2).

Figuur 1 Huidige opleidingsstructuur voor de academische beroepen in de psychologische zorg

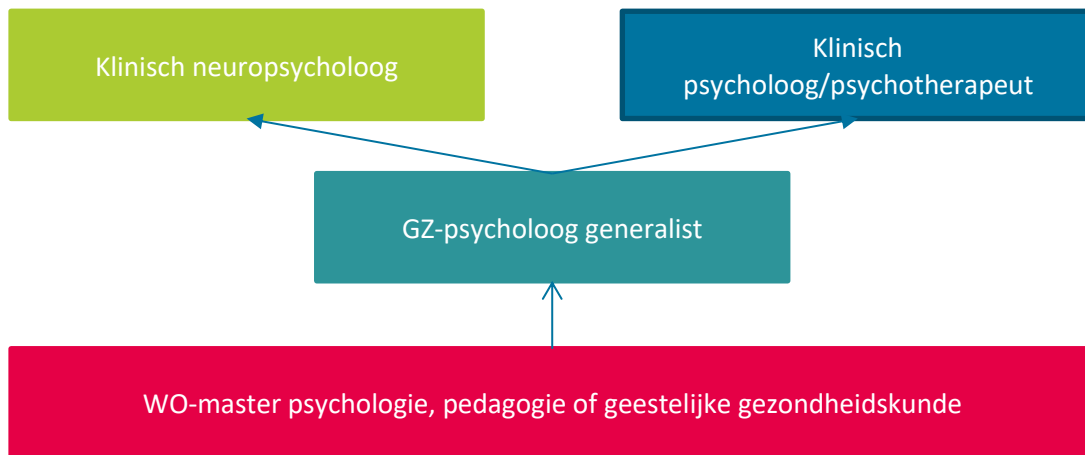
Voor beide adviezen geldt dat een impactanalyse wenselijk is om te bepalen welke gevolgen dit heeft voor het aantal benodigde opleidingsplaatsen in 2024, wanneer naar verwachting de vernieuwingen doorgevoerd zullen zijn. Dit aantal is van belang voor de volgende capaciteitsramingen van de psychologische en geestelijke gezondheidszorg beroepen, maar ook voor een inschatting van de te verwachten kosten van beide vernieuwingen. De impactanalyse dient de verdere besluit- en beleidsvorming van het ministerie te ondersteunen, naast de andere impactanalyses die het SIRM uitvoert in het verlengde van het eerdergenoemde rapport.

¹ NIP, NVGzP, NVP, LVVP en P3NL (2020) Een vernieuwde structuur voor de academische beroepen in de psychologische zorg.

² Saskia van der Erf, Michiel Slag en Fons Strijbosch (2021) Een stap in de goede richting Impactanalyse vernieuwde beroepenstructuur psychologische zorg. Utrecht: SIRM.

Geraline Boonzaaijer, Michelle Rijnen en Saskia van der Erf (2019) Verduidelijking beroepenstructuur nodig. Knelpunten psychologische en pedagogische zorg vanuit perspectief cliënt, naaste en professional. Utrecht: SIRM.

Figuur 2 Vernieuwde opleidingsstructuur voor de academische beroepen in de psychologische zorg

De eerste vraag die is voorgelegd aan het Nivel, betreft het onderzoeken van het in 2024 verwachte aantal benodigde opleidingsplaatsen voor het nieuwe basisberoep van de gz-psycholoog generalist, en het nieuwe specialisme van klinisch psycholoog-psychotherapeut. De tweede vraag betreft het verwachte effect van de vernieuwingen op de opleidingskosten van beide nieuwe beroepen.

Vooropgesteld dient te worden dat het gaat om verwachtingen en schattingen, die met onzekerheid omgeven zijn. Hoe in 2024 de daadwerkelijke instroom en opleidingskosten zullen uitpakken, zal dan moeten blijken en is van veel factoren afhankelijk die niet allemaal in dit ex-ante impact-onderzoek meegenomen konden worden. Voor dit ex-ante impact-onderzoek wordt uitgegaan van een nieuwe situatie volgens figuur 2, en de aannamen dat: (1) de vóór 2024 gekwalificeerde kinder- en jeugdpsychologen NIP in/na 2024 de opleiding tot gz- psycholoog generalist geheel of met vrijstellingen kunnen gaan volgen, en (2) ook de vóór 2024 gekwalificeerde psychotherapeuten in/na 2024 de opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut geheel of met vrijstellingen kunnen gaan volgen. Op dit moment buigt een werkgroep zich over de inrichting en uitvoering van de twee samenvoegingen van de opleidingen wat betreft overgangsregelingen en omvang van mogelijke vrijstellingen.

1.2 Aanpak

Voor dit onderzoek is ten eerste gebruik gemaakt van trendgegevens over de vier betreffende beroepen: het aantal personen dat tot nu toe werkzaam en in opleiding is tot gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP, en het aantal werkzame personen dat werkzaam en in opleiding is tot klinisch psycholoog en psychotherapeut. Ten tweede is ingeschat of de opleidingsinstroom voor de twee nieuwe beroepsgroepen van gz-psycholoog generalist en klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 zal afwijken van het basis-scenario dat uitgaat van een 'simpele' optelsom van de opleidingsinstroom voor de afzonderlijke beroepen die worden samengevoegd. Dit basis-scenario gaat ervanuit dat:

- de instroom in de opleiding tot gz-psycholoog generalist in 2024 = de gemiddelde instroom in de opleiding tot gz-psycholoog per jaar tot 2024 + de gemiddelde instroom in de opleiding tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP per jaar tot 2024;
- de instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 = de gemiddelde instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog per jaar tot 2024 + de gemiddelde instroom in de opleiding tot en psychotherapeut per jaar tot 2024.

De inschatting of dit basis-scenario voor beide nieuwe beroepen zich voor zal doen, stelt de vraag of er redenen zijn dat de instroom in de opleiding tot gz-psycholoog generalist en klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 hoger of lager dan de optelsom van de afzonderlijke opleidingsinstromen. Deze vraag is op basis van een aantal potentiële 'impact-factoren' onderzocht.

Voor de impact-factoren is allereerst onderscheid gemaakt tussen twee projectie-perioden, namelijk vanaf 'nu' tot 2024, en de periode 2024 en daarna. Het idee hierachter is dat de samenvoegingen van de twee 'beroeps-duo's' al vóór 2024 invloed kan hebben op de opleidingsinstroom in de vier afzonderlijke beroepen. Voor bijvoorbeeld het beroep van klinisch psycholoog/psychotherapeut is na 2024 altijd eerst een opleiding tot GZ-psycholoog generalist nodig, nu kan men direct na een master psychologie de opleiding tot psychotherapeut volgen (figuur 1 & 2). Dit kan ervoor zorgen dat er in de komende jaren meer afgestudeerden een opleiding tot psychotherapeut gaan volgen.

Ook zouden de samenvoegingen de capaciteit van de vier groepen beroepsbeoefenaren tot aan 2024 kunnen beïnvloeden. Beide factoren zijn dus van belang om in te schatten of de verwachte opleidingsinstroom in de twee nieuwe beroepen zal afwijken van de optelsom van de opleidingsinstroom voor de twee 'beroeps-duo's' in 2024. De impactfactoren betreffen hier de keuzes en het gedrag van acht groepen die tot aan 2024 nog 'gescheiden' zijn.

Voor wat betreft het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist gaat het om:

1. zij die nu en tot 2024 werkzaam zijn als gz-psycholoog,
2. zij die nu en tot 2024 in opleiding zijn/komen tot gz-psycholoog,
3. zij die nu en tot 2024 werkzaam zijn als kinder- en jeugdpsycholoog NIP,
4. zij die nu en tot 2024 in opleiding zijn/komen tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP,

en voor wat betreft het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut gaat het om:

5. zij die nu en tot 2024 werkzaam zijn als klinisch psycholoog,
6. zij die nu en tot 2024 in opleiding zijn/komen tot klinisch psycholoog,
7. zij die nu en tot 2024 werkzaam zijn als psychotherapeut,
8. zij die nu en tot 2024 in opleiding zijn/komen tot psychotherapeut.

Ten tweede zijn er nog drie andere actoren te onderscheiden, wiens kenmerken, keuzes en gedrag in de periode 2024 en daarna (mede-)bepalend zijn voor de verwachte opleidingsinstroom voor beide nieuwe beroepen in 2024. Dit zijn:

1. Degenen die vanaf 2024 in de nieuwe opleidingen zouden willen instromen (de belangstelling voor de opleidingen dus);
2. De opleiders en opleidingsinstututen van de 'nieuwe' opleiding tot gz-psycholoog generalist en klinisch psycholoog-psychotherapeut;
3. De werkgevers van de nieuwe beroepsgroepen van gz-psycholoog generalist en klinisch psycholoog-psychotherapeut.

De eerste actor vormt de facto de potentiële instroom in 2024. Deze groep kan bestaan uit 'nieuwelingen' die zich net in 2024 voor de opleiding kwalificeren, maar ook uit professionals die zich al langer gekwalificeerd hebben. Deze groep kan dus divers zijn in hun achtergrond, loopbaan tot dan toe en toekomstambities.

De keuzes en het gedrag van de tweede actor zijn bepalend voor de opleidingscapaciteit van de twee nieuwe opleidingen in 2024. Voor een groot deel zal dit de beroepsgroep betreffen die al vóór 2024

werkzaam was als praktijkopleider in één van de afzonderlijke beroepen. Daarnaast is de institutionele capaciteit van de opleidingsinstellingen van belang en de infrastructuur die er in 2024 zal zijn.

De derde actor, de werkgevers, zullen in 2024 afwegen wat hun benodigde capaciteit aan de nieuwe beroepen van gz-psycholoog generalist en klinisch psycholoog-psychotherapeut zal zijn; en wat zij dan (en daarna) bereid zijn om op te leiden. Het is duidelijk dat de overwegingen van werkgevers op hun beurt weer beïnvloed zullen worden door tal van andere ontwikkelingen op verschillende niveaus. Naast de vraag vanuit de samenleving bepalen het overheidsbeleid, het financieringssysteem en aanbodsysteem in belangrijke mate nu de ‘vraag’ naar de vier beroepsgroepen – en dat zal ook voor de vraag naar de twee nieuwe beroepen van gz-psychologen generalist en klinisch psychologen-psychotherapeut in 2024 zo zijn. Het in kaart brengen van de toekomstige vraag (c.q. het benodigd aanbod), en alle factoren die hierop van invloed zijn, vergt dus apart en uitgebreid scenario-, toekomst- en ramingsonderzoek. Het uitvoeren hiervan ligt buiten de scope van dit onderzoek en de facto ook bij ander gremia, i.c. het Capaciteitsorgaan en de belanghebbende veldpartijen. In dit onderzoek beperken we ons dan ook tot het formuleren van algemene veronderstellingen en schattingen omtrent de behoefte van werkgevers in 2024 om gz-psychologen generalist en klinisch psychologen-psychotherapeut op te leiden en/of aan te nemen.

Het volgende schema laat samenvattend zien hoe de hiervoor genoemde actoren en de twee relevante perioden kunnen worden onderverdeeld, om zo voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024 de verwachte opleidingsinstroom in te schatten. In het bijzonder is steeds de vraag of keuzes en het gedrag van de onderscheiden actoren zullen veranderen door de samenvoeging van het beroep van gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP in 2024.

<i>Heeft de samenvoeging van het beroep van gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP in 2024 impact op:</i>	Tot 2024	In/vanaf 2024
• Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> gz-psychologen	X	
• Keuzes en gedrag van de gz-psychologen <i>in opleiding</i>	X	
• Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> kinder- en jeugdpsychologen NIP	X	
• Keuzes en gedrag van de kinder- en jeugdpsychologen NIP <i>in opleiding</i>	X	
• Belangstelling van de potentiële gz-psychologen generalist <i>in opleiding</i>		X
• Capaciteit van opleiders en opleidingsinstituten van de ‘nieuwe’ opleiding tot gz-psycholoog generalist		X
• Behoeft van werkgevers aan de ‘nieuwe’ beroepsgroep gz-psycholoog generalist		X

En eenzelfde schema kan worden opgesteld voor de vijf actoren en de twee relevante perioden om de factoren te onderscheiden die van invloed zijn op verwachte opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024:

Heeft de samenvoeging van het beroep van klinisch psycholoog en psychotherapeut in 2024 impact op:	Tot 2024	In/vanaf 2024
<ul style="list-style-type: none"> Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> klinisch psychologen 	X	
<ul style="list-style-type: none"> Keuzes en gedrag van de klinisch psychologen <i>in opleiding</i> 	X	
<ul style="list-style-type: none"> Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> psychotherapeuten 	X	
<ul style="list-style-type: none"> Keuzes en gedrag van de psychotherapeuten <i>in opleiding</i> 	X	
<ul style="list-style-type: none"> Belangstelling van de potentiële klinisch psycholoog-psychotherapeuten <i>in opleiding</i> 		X
<ul style="list-style-type: none"> Keuzes en gedrag van opleiders en opleidingsinstituten van de 'nieuwe' opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut 		X
<ul style="list-style-type: none"> Keuzes en gedrag van werkgevers van de 'nieuwe' beroepsgroep klinisch psycholoog-psychotherapeut 		X

In de volgende hoofdstukken zullen beide schema's en hun factoren worden uitgewerkt. Zoals aangegeven zullen voor alle factoren/actoren (de facto hun keuzes en gedrag) aannames worden gemaakt, daar waar mogelijk ondersteund met secundaire gegevens, maar in veel gevallen gebaseerd op inschattingen en 'extrapolaties' van huidige trends en eerdere ontwikkelingen.

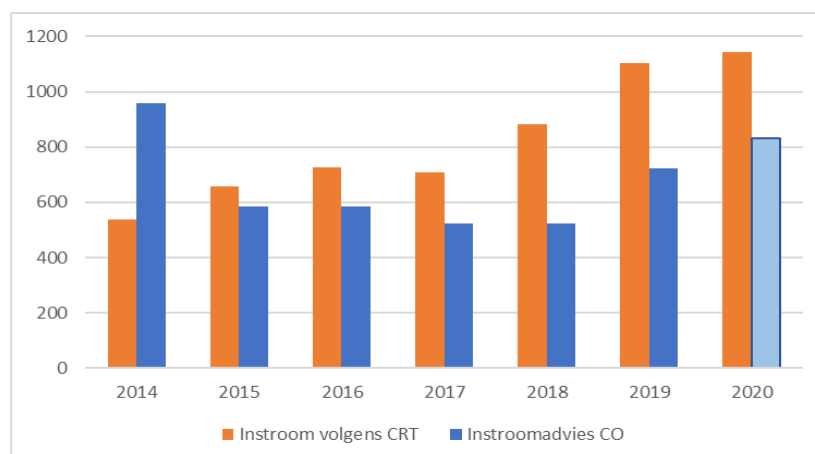
2 De verwachte instroom voor het ‘nieuwe’ beroep van gz-psycholoog generalist

2.1 Inleiding

Van de twee beroepen die in 2024 het ‘nieuwe’ beroep van gz-psycholoog generalist gaan vormen, is voor het beroep van gz-psycholoog eerder in 2011, 2015 en 2018 de benodigde opleidingsinstroom door het Capaciteitsorgaan bepaald³. In 2020 is door het Capaciteitsorgaan een bijgesteld instroomadvies opgesteld voor de gz-psychologen, naar aanleiding van nieuwe demografische projecties van het CBS en de invoering van een aantal kwaliteitsstandaarden⁴. In deze laatste raming is het instroomadvies voor de gz-opleiding op 832 per jaar gesteld, hoger dan het voorkeursadvies in 2018 wat 723 personen per jaar inhield.

Het aantal gz-psychologen dat volgens de Commissie Registratie en Toezicht (CRT) van de Federatie van Gz-psychologen en Psychotherapeuten (FGzPt) in de jaren aan de opleiding is begonnen, ligt vanaf 2015 steeds flink hoger. Vooral in 2018 en 2019 was het verschil met bijna 359 en 381 personen (69% en 53%) groot. Met de bijgestelde raming in 2020 is het verschil wat minder, maar nog altijd 37%. Aan het duiden van deze verschillen kan een uitgebreide analyse en beschouwing worden gewijd, die echter voor het doel van dit onderzoek te ver voert. Hier zijn de belangrijkste constatering dat (1) de instroom in de gz-opleiding toeneemt, (2) dat er met het oog op de langere termijn (in absolute termen) minder instroom wordt geadviseerd, maar (3) in relatieve termen het instroomadvies de laatste jaren dezelfde stijgende trend vertoont als de gerealiseerde instroom.

Figuur 3 Gerealiseerde en door het Capaciteitsorgaan (CO) geadviseerde instroom in de opleiding tot gz-psycholoog, 2014-2020

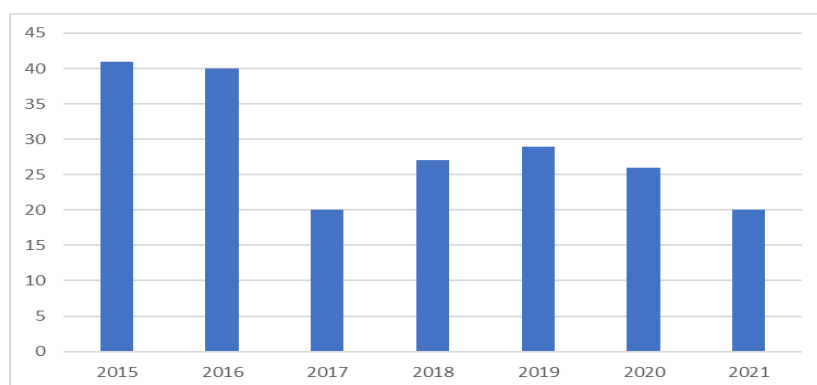

³ Zie de Capaciteitsplannen ‘Beroepen GG’ op <https://capaciteitsorgaan.nl/publicatie-categorie/publicaties-beroepen-geestelijke-gezondheid/>.

⁴ Zie: <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2020/11/20-49-20201120-Brief-VWS-bijgesteld-advies-BGG.pdf>.

Wat betreft de opleiding tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP is bekend hoeveel personen deze registratie in de afgelopen jaren hebben verkregen (via een 2-jarig postmastertraject of een individueel registratietraject), maar niet wat ‘de facto’ de trend in de opleidingsinstroom is geweest. Er is geen centrale registratie van het aantal personen dat aan de verschillende onderdelen die tot deze registratie leiden is begonnen en deze heeft afgerond. Op dit moment (juli 2021) zijn er 804 personen in het NIP-register K&J Psychologen opgenomen. Aan de onderstaande figuur 4 (gebaseerd op gegevens verkregen van het NIP) is te zien dat de instroom in het register fluctueert; de instroom was in 2015 en 2016 40 personen, en is de laatste jaren vanaf 2019 iets gedaald naar 20 per jaar.

Figuur 4 Nieuwe registraties tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP, 2015-2021

De vraag die nu dus voorligt, betreft de impact van de samenvoeging van het beroep van gz-psycholoog en die van de kinder- en jeugdpsycholoog NIP op de opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024. Het ‘basis-scenario’ (zie het voorgaande hoofdstuk) is de optelsom van de opleidingsinstroom-trends voor beide beroepen te extrapoleren naar 2024. Een eerste aanname is dan, dat de stijging van het aantal personen dat aan de gz-opleiding begint zich zal doorzetten naar 1.200 a 1.300 in 2024. Een tweede aanname is dat de jaarlijks instroom in het register kinder- en jeugdpsycholoog NIP een ‘proxi’ is van de instroom in deze opleiding, en in 2024 tussen de 20 a 40 personen zal zijn. De opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist zal in 2024 dan tussen de 1.220 en 1.340 zijn.

Dit basis-scenario is alleen gebaseerd op een empirische extrapolatie, en gaat er dus vanuit dat de samenvoeging van het beroep van gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP in 2024 géén invloed heeft op het gedrag en keuzes van de relevante actoren tot en in 2024. Zoals in het vorige hoofdstuk uiteen is gezet, zal hieronder nu nagegaan worden of deze aanname waarschijnlijk zal zijn. Het eerder getoonde schema (hieronder nog eens gepresenteerd) wordt daarbij gevolgd.

Heeft de samenvoeging van het beroep van gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP in 2024 impact op:	Tot 2024	In/vanaf 2024
• Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> gz-psychologen	X	
• Keuzes en gedrag van de gz-psychologen <i>in opleiding</i>	X	
• Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> kinder- en jeugdpsychologen NIP	X	
• Keuzes en gedrag van de kinder- en jeugdpsychologen NIP <i>in opleiding</i>	X	
• Belangstelling van de potentiële gz-psychologen <i>generalist in opleiding</i>		X
• Capaciteit van opleiders en opleidingsinstituten van de 'nieuwe' opleiding tot gz-psycholoog <i>generalist</i>		X
• Behoeftte van werkgevers aan de 'nieuwe' beroepsgroep gz-psycholoog <i>generalist</i>		X

Hieronder wordt nu uitgewerkt hoe het gedrag, de keuzes en kenmerken van elk van deze vijf actoren mogelijk kan veranderen door de samenvoeging van beide beroepen, en welke factoren daarmee beïnvloed worden die de benodigde opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024 bepalen.

2.1.1 De gz-psychologen die nu werkzaam zijn

Gegevens over de huidige groep werkzame gz-psychologen zijn onder andere beschreven in het Nivel-rapport uit 2018: '*Het arbeidsaanbod van de beroepen geestelijke gezondheid in 2018*'⁵. Meer actuele cijfers van het aantal *geregistreerde* gz-psychologen zijn beschikbaar via het CIBG. Per 1/6/2021 is het aantal geregistreerde gz-psychologen *zonder specialisatie* ('basisberoep') 14.710. Dit aantal ligt 32% hoger dan op 1/1/2018, toen het aantal geregistreerde gz-psychologen 11.106 bedroeg. De verwachting is dat de beroepsgroep tot aan 2024 verder zal groeien, zeker als de huidige groei in de opleidingsinstroom zich zal doorzetten.

We nemen aan dat het aantal geregistreerde en werkzame gz-psychologen tot 2024 – *specifiek* als gevolg van het samenvoegen van de opleiding tot gz-psycholoog en die tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP in 2024 – niet zal veranderen. De groep staat weliswaar onder druk door toenemende rollen en verantwoordelijkheden, maar deze zijn vooral gerelateerd aan ontwikkelingen

⁵ <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2019/01/20190109-DEF-Rapport-arbeidsaanbod-van-GGZ-professionals-in-2018-eindversie.pdf>.

in de samenleving, juridisch-institutionele ontwikkelingen en ontwikkelingen in de sectoren en organisaties waarin zij werkzaam zijn⁶. Een zorg is dat de uitstroom en voortijdige uitval uit de beroepsgroep hierdoor zal toenemen, dan wel dat men vaker kiest voor het werken op zelfstandige basis en/of minder uren per week. Een mogelijk effect van de samenvoeging zou wel kunnen zijn dat er een groter beroep wordt gedaan op de opleiders binnen de beroepsgroep voor de nieuwe opleiding in 2024. We komen daar in de volgende paragraaf op terug.

2.1.2 De gz-psychologen in opleiding

Voor gegevens over de gz-psychologen in opleiding (en hun kenmerken tussen 2016 en 2020) verwijzen we naar Bijlage A. Hiervoor lieten we al zien dat het aantal personen dat aan de gz-opleiding begon vooral is gestegen vanaf 2018; van 883 in dat jaar, naar 1.104 in 2019 en 1.142 in 2020. Wat betreft de *specifieke* impact van het samenvoegen van de opleiding tot gz-psycholoog en die tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP in 2024 zouden drie scenario's mogelijk zijn. Masters die tussen nu en 2024 potentieel voor de gz-opleiding in aanmerking komen kiezen:

- even vaak voor de huidige opleiding tot gz-psycholoog;
- minder vaak voor de huidige opleiding tot gz-psycholoog omdat ze de nieuwe opleiding aantrekkelijker vinden, en stellen hun aanmelding voor de huidige opleiding uit of zien daarvan af;
- vaker voor de huidige opleiding tot gz-psycholoog omdat ze de nieuwe opleiding minder aantrekkelijk vinden.

We achten de eerste mogelijkheid waarschijnlijker dan de tweede, en deze achten we weer waarschijnlijker dan de derde. De belangstelling voor de gz-opleiding is al jaren groter dan het aantal beschikbare opleidingsplaatsen, ook wel een 'stuwmeer' of 'reservoir' genoemd. Dit blijkt onder andere uit het aantal personen dat een LOGO-verklaring heeft waarmee naar een gz-opleidingsplaats gesolliciteerd kan worden. Begin 2021 was het aantal (voornamelijk psychologie-)masters met een LOGO-verklaring ruim 6.500⁷. In een enquête in de maanden april/juni 2021 heeft het Nivel gegevens verzameld van ruim 1.200 masters die belangstelling hebben om de gz-opleiding te volgen, waarvan de helft een LOGO-verklaring heeft, de andere helft (nog) niet⁸. De voornaamste motivatie van beide groepen is het kunnen vervullen van het vak en beroep van gz-psycholoog, met de daarbij behorende BIG-registratie en loopbaanmogelijkheden. Ook willen veel van de respondenten binnen een jaar de opleiding gaan volgen en hebben zij belangstelling voor een vrijstellings- of versnelde EVC-opleidingsroute als dat mogelijk zou zijn.

Gezien de huidige druk van het 'stuwmeer' zijn er dus geen redenen om aan te nemen dat de instroom in de huidige gz-opleiding, als gevolg van het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024, tussen nu en 2024 *extra* zal toe- of afnemen. Ook al zou de druk wat af kunnen nemen als psychologie- (en wellicht ook orthopedagogie-)masters gaan wachten tot de nieuwe opleiding betere kansen op instroom biedt, dan nog is de verwachting dat de belangstelling voor de gz-opleiding ook tot 2024 onverminderd hoog zal blijven (en het aantal beschikbare opleidingsplaatsen zal blijven overtreffen). Dat geldt ook voor het mogelijke effect dat de huidige gz-opleiding in 2024 in een

⁶ Zie <https://progapv.nl/2021/08/26/deelrapport-3-vraag-trends-sectorale-ontwikkelingen-en-de-aansluiting-tussen-beroep-en-opleiding-van-de-gz-psycholoog/>

⁷ Zie https://www.fgzpt.nl/e2/site/fgz/custom/site/upload/file/apv/notitie_vlogo_def_2_.pdf.

⁸ Zie <https://progapv.nl/2021/08/26/deelrapport-1-het-stuwmeer-of-reservoir-van-belangstellenden-voor-de-opleiding-tot-gz-psycholoog/>.

‘eindfase’ belandt en daardoor wellicht minder aantrekkelijk wordt. De uitval uit de huidige gz-opleiding is zeer gering, slechts 1% per jaar (zie Bijlage A). Ook zijn opleidingen en alumni van de gz-opleiding over het algemeen tevreden met de opleiding, ondanks dat er ook verbeterpunten zijn⁹.

2.1.3 De kinder- en jeugdpsychologen NIP die nu en tot 2024 werkzaam en in opleiding zijn/komen

Zoals hiervoor aangegeven, zijn er momenteel ruim 800 geregistreerde kinder- en jeugdpsychologen NIP en fluctueerde in de afgelopen periode het aantal nieuwe inschrijvingen tussen de 20 en 40 per jaar. Dezelfde denk-exercitie als voor de gz-psychologen is nu, of de groep kinder- en jeugdpsychologen NIP in hun (keuze)gedrag tot 2024 zal veranderen door het samenvoegen van hun opleiding met die tot gz-psycholoog in 2024.

Een relevant gegeven hiervoor is dat de groep kinder- en jeugdpsychologen NIP (werkzaam en in opleiding) ook onderdeel uitmaakt van het hiervoor genoemde stuwmeer van belangstellenden voor de huidige gz-opleiding. Zo blijkt de hiervoor genoemde LOGO-cijfers dat begin 2021 er 310 personen een LOGO-verklaring hadden, nog niet in de gz-opleiding waren ingestroomd, en een master kinder- en jeugdpsychologie hadden afgerond. Dit is een groep die potentieel kan doorstromen voor de kinder- en jeugdpsychologen NIP registratie. Ook blijkt uit de hiervoor genoemde Nivel-enquête dat de groep kinder- en jeugdpsychologen NIP dezelfde motivatie en beweegredenen hebben als de andere masters die belangstelling hebben voor de gz-opleiding, namelijk deze te volgen om hun loopbaankansen te verbreden en een BIG-registratie te behalen.

Op basis hiervan verwachten we dat masters met een relevante achtergrond voor de registratie tot kinder- en jeugdpsychologen NIP, dit tot 2024 sneller gaan doen om zo in 2024 sneller te kunnen instromen in de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist. Ook voor de huidige groep kinder- en jeugdpsychologen NIP is het waarschijnlijk aantrekkelijk om in de nieuwe opleiding in te stromen. Ook voor hen betekent de samenvoeging immers sneller en ‘directe’ toegang tot de nieuwe gz-opleiding en daarmee het BIG-beroep van gz-psycholoog generalist. De verwachting is daarom dat de instroom in de huidige opleiding die leidt tot registratie van kinder- en jeugdpsychologen NIP tot 2024 *extra* toe zal nemen. Dit werkt dus door in de potentiële belangstelling voor de opleiding tot gz-psychologen generalist in 2024 en daarna, zoals in de volgende paragraaf wordt beschreven.

Als het bovenstaande scenario zich zal voltrekken zal dit extra druk op de huidige opleiding/registratie tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP tot 2024 betekenen, vanwege een toenemende instroom. Of dit effect zal hebben op het rendement van deze opleiding is onbekend. Wel speelt mee dat de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist betekent dat de oude opleiding tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP na 2024 in een ‘eindfase’ beland.

⁹ Zie <https://progapv.nl/2021/08/26/deelrapport-2-de-opleiding-tot-gz-psycholoog-vanuit-verschillende-perspectieven/>.

2.1.4 Potentiële belangstelling voor de opleiding tot gz-psychologen generalist in 2024 en daarna

Op basis van de voorgaande schattingen zal de potentiële belangstelling voor de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist in 2024 relatief groot zijn, vooral door de versnelde/extra aanwas tussen 2021 en 2024 van meer kinder- en jeugdpsychologen NIP die hiermee sneller toegang krijgen tot de nieuwe opleiding en het beroep van gz-psycholoog generalist. Netto verwachten we dus dat de potentiële groep aan gz-psychologen generalist in opleiding, in 2024, groter zal zijn dan de 'geëxtrapolerde' en opgetelde instroom in de afzonderlijke opleidingen in 2024 die we eerder in het basis-scenario hebben geschat op tussen de 1.220 en 1.340 personen.

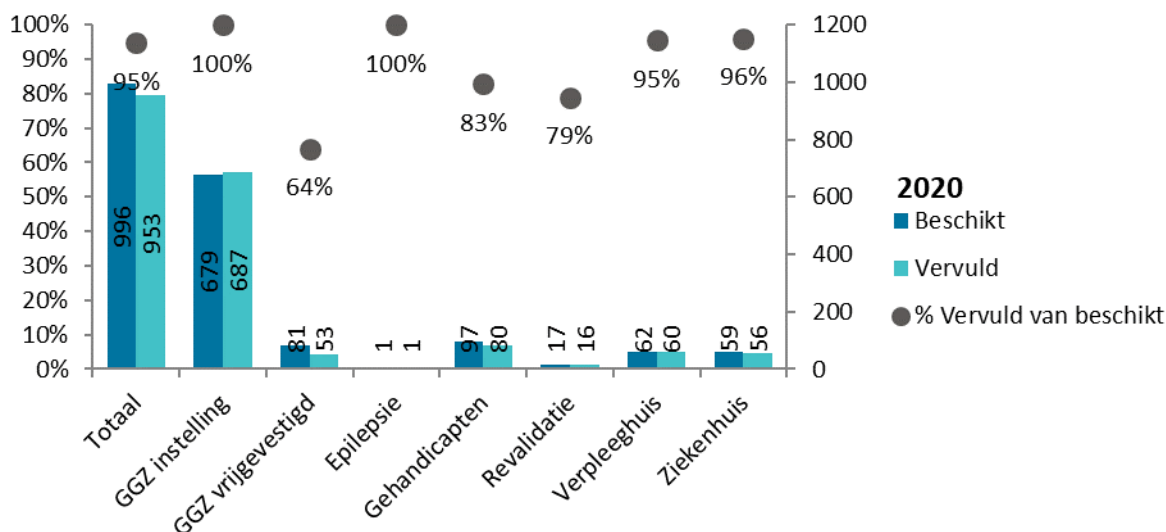
2.1.5 Opleiders en opleidingsinstituten van de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist

Opleiders en opleidingsinstituten bepalen de potentiële capaciteit van opleidingen en daarmee ook (mede) de te verwachten instroom die 'verwerkt' kan worden. De samenvoeging van de opleidingen tot gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsychologen NIP kan de druk op de nieuwe opleiding verhogen en ervoor zorgen dat er extra investeringen nodig zijn om de nieuwe (en naar verwachting verhoogde) instroom kinder- en jeugdpsychologen NIP te verwerken. Er kan echter ook vanuit worden gegaan dat de nieuwe opleiding sterk gebaseerd zal zijn op de huidige infrastructuur van de gz-opleiding. De organisatorische en infrastructurele aanpassingen en investeringen zijn daarmee waarschijnlijk beperkt. De bestaande opleidingen tot gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP zijn verwant, en de doelgroep en het afnemende veld van beide opleidingen kennen overeenkomsten.

Wel kan ook in 2024 een rol spelen dat de opleidingscapaciteit in sectoren waar gz-psychologen en kinder- en jeugdpsychologen NIP nu werkzaam zijn (en opgeleid worden) een knelpunt vormt. Met name als het historisch opleidingsvolume laag is, en kleine werkgeverorganisaties een smalle basis hebben om op te leiden, kan dit leiden tot een onderbenutting of niet kunnen vervullen van de eigenlijke behoefte aan opleidingsplaatsen. Toch is het percentage van de gz-opleidingsplaatsen dat vervuld wordt met 95% hoog, wat aangeeft dat er over het algemeen voldoende capaciteit is om beschikte plaatsen ook op te vullen en te bemensen (zie de onderstaande figuur 5)¹⁰.

¹⁰ Zie <https://progapv.nl/2021/07/29/factsheet-opleidingsplaatsen-voor-gz-psychologen-hoeveel-woorden-aangevraagd-beschikt-en-ingevuld/>.

Figuur 5 Aantal beschikte en vervulde opleidingsplaatsen gz-psycholoog in 2020, naar sector

Een relatief gunstige ontwikkeling voor de opleiderscapaciteit in 2024 is dat de groep werkzame gz-psychologen in de toekomst zal blijven groeien, en daarmee ook het potentieel aan (praktijk)opleiders. De leeftijdsopbouw en uittrede-leeftijd vanwege pensioen van gz-psychologen zullen tussen 2021 en 2024 niet veel veranderen en ook de gemiddelde leeftijd bij de start van de gz-opleiding is al jaren constant (zie Bijlage A). Wel is het zo dat de eerdergenoemde werkbelasting en werkdruk van de huidige groep gz-psychologen op de opleiderscapaciteit drukt, zoals eerder aangeduid¹¹.

2.1.6 Werkgevers van de nieuwe beroepsgroep gz-psycholoog generalist

Uiteindelijk zal de behoefte en benodigde capaciteit aan gz-psychologen generalist voor werkgevers in 2024 ook bepalend zijn voor de verwachte instroom, naast de hiervoor genoemde factoren als belangstelling voor de opleiding en de capaciteit om de (nieuwe) opleiding te kunnen verzorgen.

Kijken we naar de prognoses tot nu toe voor ‘alleen’ het beroep van gz-psycholoog, dan is steeds de verwachting dat deze ook na 2024 zal toenemen. Eerder is in de raming van het Capaciteitsorgaan in 2018 en 2020 aangenomen dat de vraag naar gz-psychologen de komende jaren met 3,5% tot 5,5% per jaar zal toenemen vanwege demografische ontwikkelingen en daarnaast met 2% per jaar vanwege sociaal-culturele ontwikkelingen. Ook is ingeschat dat er sprake is van een tekort van 10% van de (toen) huidige capaciteit, die dus ook bovenop de geconstateerde toekomstprognoses ingelopen moet worden om evenwicht op de arbeidsmarkt te bereiken. Een recente verkenning van

¹¹ Zie <https://progapv.nl/2021/08/26/deelrapport-3-vraag-trends-sectorale-ontwikkelingen-en-de-aansluiting-tussen-beroep-en-opleiding-van-de-gz-psycholoog/>

de trends die de aansluiting van de gz-opleiding met de vraag van werkgevers bepalen, bevestigt dat de vraag naar gz-psychologen ook de komende jaren zal toenemen¹².

Als het dan gaat om een inschatting van de behoefte van werkgevers naar de *nieuwe* beroepsgroep van gz-psycholoog generalist in 2024, dan is het waarschijnlijk dat deze ook dan (en daarna) onverminderd hoog zal zijn. Zoals in hoofdstuk 1 al aangegeven, zit hier omheen een grote mate van onzekerheid omdat dit van veel factoren op verschillende niveaus afhankelijk is. Zo is het de vraag welke rol het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024 zal/kan gaan vervullen, in relatie tot de dan vigerende zorgvraag en personeelsbeleid van werkgevers. Zal dit een regie-rol in het verlengde van de rol van de huidige gz-psycholoog zijn/blijven, dan is de verwachting dat de behoefte van werkgevers aan de gz-psycholoog generalist in en na 2024 onverminderd hoog zal zijn. Een voorbeeld hiervan is de sector waar de gz-psychologen en kinder- en jeugdpsychologen NIP elkaar vak/branche-inhoudelijk het meest raken, het jeugddomein. In deze sector zien we een bijzonder snelgroeiende zorgvraag, veel problematiek rondom toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid na de transitie van de jeugdhulp naar de gemeenten, en relatief grote arbeidsmarktknelpunten. Het lijkt daarom aannemelijk dat de samenvoeging van beide beroepen aanleiding zal zijn voor ggz/jeugdzorg-aanbieders om sterk op dit nieuwe beroep in te zetten (en daarvoor op te leiden). Waar nu gepland en georganiseerd moest worden rond een bepaalde verhouding of 'skill-mix' tussen gz-psychologen en kinder- en jeugdpsychologen NIP in de organisatie, kan het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist mogelijk beter en breder ingezet worden. Een mogelijke beperking in de behoefte kan daarentegen optreden als de financiering van de nieuwe opleiding in 2024 verandert en dit mogelijk minder prikkels geeft om gz-psychologen generalist op te leiden.

2.2 Conclusie

2.2.1 De te verwachten instroom in de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist

In dit hoofdstuk is berekend dat in het 'basis-scenario' de opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024 tussen de 1.220 en 1.340 zal zijn. Deze berekening is gebaseerd op een extrapolatie van de instroomcijfers van de twee opleidingen tot gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsychologen NIP tot nu toe, die in 2024 zullen worden samengevoegd. De geëxtrapolerde instroomcijfers voor beide beroepen zijn in het basis-scenario opgeteld, waarbij de facto dus wordt aangenomen dat er geen andere factoren spelen die de instroom voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024 zullen beïnvloeden.

Vervolgens is nagegaan of deze optelsom wél gecorrigeerd zou moeten worden voor ontwikkelingen die zich tussen nu en 2024 kunnen voordoen – het alternatieve scenario. In dit scenario wordt ervanuit gegaan dat in deze periode een *extra* verhoging van het aantal kinder- en jeugdpsychologen NIP zich voor zal doen. Op basis van de huidige inzichten in het 'stuwmeer' dan wel 'reservoir' van belangstellenden voor de huidige opleiding tot gz-psycholoog, is het voorstelbaar dat het extra

¹² Zie <https://progapv.nl/2021/08/26/deelrapport-3-vraag-trends-sectorale-ontwikkelingen-en-de-aansluiting-tussen-beroep-en-opleiding-van-de-gz-psycholoog/>.

aantrekkelijk wordt om de registratie tot kinder- en jeugdpsychologen NIP te behalen om zich met deze registratie in (en na) 2024 te kandideren voor de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist. Zeker als deze opleiding verkort kan worden gevolgd (waarover op dit moment echter nog geen duidelijkheid bestaat) is het voor kinder- en jeugdpsychologen NIP aantrekkelijk om via deze route de artikel 3 BIG-registratie te verwerven.

De verwachting in dit scenario is dus er een extra verhoging zal zijn van de belangstelling van kinder- en jeugdpsychologen NIP voor de nieuwe opleiding in (en na) 2024. Of deze belangstelling zich vervolgens ook vertaalt in extra plaatsen voor de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist in 2024, zal enerzijds afhangen van (1) de opleidingscapaciteit (in termen van opleiders en infrastructuur) en (2) de behoefte van werkgevers om gz-psychologen generalist op dat moment op te leiden. Deze twee factoren zijn met onzekerheid omgeven, maar de verwachting is dat aan beide randvoorwaarden wel voldaan zal worden. Ten eerste verwachten we dat de opleidingscapaciteit en -infrastructuur voor de nieuwe opleiding in 2024 alleen beperkte organisatorische aanpassingen vergen. Daarmee zou de opvang van extra instroom van kinder- en jeugdpsychologen NIP met relatief weinig meerkosten gepaard kunnen gaan. Ten tweede is de verwachting dat behoefte van werkgevers aan het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist in 2024 groot zal zijn. Ervanuit gaande dat de vraagtrends zich zullen doorzetten in de sectoren waar deze nieuwe functie waarschijnlijk bij zal aansluiten. Dat laatste hangt overigens ook af van hoe het stelsel van psychologische beroepen en opleidingen in 2024 eruit zal zien. In termen van de functie- en taakverdeling, aansturing en organisatie van de geestelijke gezondheidszorg, zowel op landelijk, sectoraal en werkgeversniveau.

Bij deze aannamen moet bedacht worden dat werkgevers hoe dan ook de kosten en baten zullen afwegen van het méér opleiden van gz-psychologen generalist dan het verwachte, geëxtrapoleerde aantal op te leiden gz-psychologen en kinder- en jeugdpsychologen NIP tot aan 2024. En ook moet bedacht worden de opleiding/registratie tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP privaat werd gefinancierd, terwijl de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist in en na 2024 een (publiek) bekostigde opleiding zal worden.

Samengevat, zijn de aannamen voor het alternatieve scenario dat:

- (1) de opleidingscapaciteit en -infrastructuur in 2024 in principe beschikbaar is om een mogelijk grotere belangstelling te kunnen verwerken,
- (2) de behoefte van werkgevers aan gz-psychologen generalist ook in 2024 in beginsel groot genoeg zal zijn, en
- (3) de vóór 2024 gekwalificeerde kinder- en jeugdpsychologen NIP in/na 2024 de opleiding tot gz-psycholoog generalist geheel of met vrijstellingen kunnen gaan volgen (zie paragraaf 1.1).

Onder deze aannamen is de verwachting dat de opleidingsinstroom voor het nieuwe beroep van gz-psycholoog generalist (op landelijk niveau en in 2024) *hoger* zal zijn in het basis-scenario (dus meer dan 1.220 à 1.340 personen per jaar). De vervolgvraag is dan *hoeveel* hoger dit zal zijn. Dit zal afhangen van het aantal geregistreerde kinder- en jeugdpsychologen NIP dat zich in 2024 (en mogelijk daarna) *extra* zal aanmelden voor de nieuwe opleiding. Er zijn in 2021 zo'n 800 geregistreerde kinder- en jeugdpsychologen NIP, en dit aantal kan tussen 2022 en 2024 oplopen tot 840 als we uitgaan van de meest recente instroom in dit NIP-register van 20 personen per jaar. Als de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist een 'aanzuigende' werking zal hebben om nog voor 2024 de registratie tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP te behalen, dan kan bij een verdubbeling van de instroom het aantal kinder- en jeugdpsychologen NIP uitkomen op 880. Het is niet waarschijnlijk dat 100% van deze groep kinder- en jeugdpsychologen NIP zich in 2024 zullen aanmelden voor de

nieuwe opleiding, maar vooral de ‘jongere’ cohorten. Schatten we dat het om 25% à 50% van de huidige groep kinder- en jeugdpsychologen NIP kan gaan, dan betekent dit dat er sprake zal zijn van:

- een toename van 16% à 19% aan instroom in de nieuwe opleiding ten opzichte van het basis-scenario waarin van 1.340 per jaar wordt uitgegaan;
- een toename van 33% à 38% aan instroom in de nieuwe opleiding ten opzichte van het basis-scenario waarin van 1.220 per jaar wordt uitgegaan;

Dit zijn wel stijgingen die zich beperken tot 2024 en een beperkt aantal jaren daarna – uitgaande van een ‘start-effect’ van een ‘generatie’ die op dat moment de eerste gelegenheid benut om de nieuwe opleiding te volgen en zo ook de status van het BIG-beroep van gz-psycholoog generalist te verwerven. Waarschijnlijk is dat na een aantal jaar dit start-effect weer verdwijnt en zich dan weer stabiliseert op de 1.220 à 1.340 personen per jaar uit het basis-scenario.

2.2.2 De te verwachten kosten van de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist

Voor een kosteninschatting van de samenvoeging van de twee opleidingen tot gz-psycholoog en kinder- en jeugdpsycholoog NIP zijn de hiervoor geschatte volumes direct van belang. De opleiding tot gz-psycholoog (en naar verwachting ook de nieuwe opleiding tot gz-psycholoog generalist) wordt gefinancierd door een beschikbaarheidsbijdrage aan de instelling die deze opleidt (al wordt er ook ‘onbeschikt’ opgeleid). In de financiering van de opleidende werkgevers is het aantal fte opleidingen per jaar de kern-parameter van de beschikbaarheidsbijdrage-berekeningen van de Nederlandse Zorgautoriteit¹³.

De hiervoor verwachte verhoogde instroom (volgens het alternatieve scenario) zal het aantal fte opleidingen per jaar verhogen, en daarmee ook de kosten – in ieder geval in 2024 en mogelijk een aantal jaren daarna. Dit zal niet evenredig met 16-19% of 33-38% zijn, aangezien het aantal fte opleidingen niet doorwerkt in alle kosten van het opleiden. Zo zijn er ook vaste kosten die gemaakt worden per instelling en opleider en daarnaast wordt in de beschikbaarheidsbijdrage rekening gehouden met ‘schaaleffecten’ waarbij de vergoedingsbijdragen gedifferentieerd worden naar ‘staffels’¹⁴. Hierbij worden groepen van opleidersuren per fte opleiding gehanteerd, met als doel instellingen die voor een bepaalde opleiding veel opleiden te compenseren.

Op basis hiervan schatten we in dat de kosten van de extra instroom 10% à 20% hoger zullen liggen (een deel van de range van 16%-38% instroom-volume-stijging als hiervoor geschat); in 2024 en mogelijk een aantal jaren daarna. Hierbij is uitgegaan van het feit dat deze kosten gemaakt worden voor instellingen die tot 2024 ‘alleen’ gz-psychologen opleiden en in 2024 hun opleiding uitgebreid zien naar de opleiding tot gz-psycholoog generalist. Het is mogelijk dat deze schattingen (op macroniveau) anders uitpakken als in 2024 het opleiden ook door meer en/of andere instellingen of (private) partijen wordt uitgevoerd.

¹³ Nza, Eindrapportage Beschikbaarheid van (medische) vervolgoopleidingen ggz Kostenonderzoek 2016-2019, juni 2019.

¹⁴ Volgens de Beleidsregel Beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen 2022 (BR/REG - 22131a) zijn de vergoedingsbedragen in euro per fte (prijsspeil 2017) voor de Gezondheidszorgpsycholoog € 41.333 per staffel van 0-10 fte, € 23.038 per staffel van 10-23 fte, en € 30.992 per staffel van meer dan 23 fte opleiding.

3 De verwachte instroom voor het ‘nieuwe’ specialisme van klinisch psycholoog-psychotherapeut

3.1 Inleiding

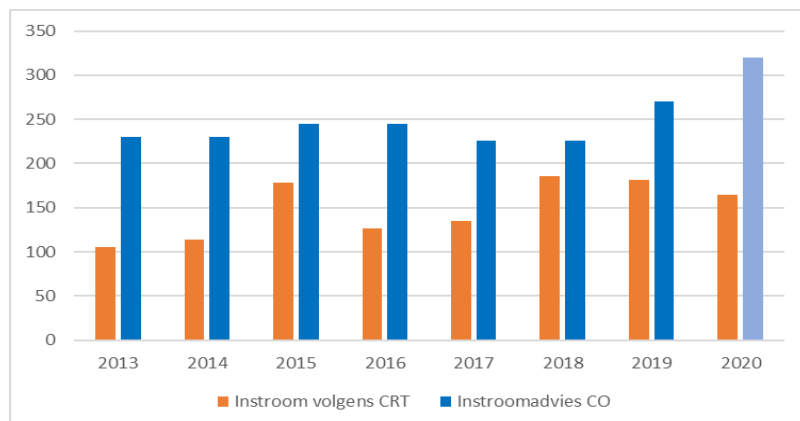
Van de twee beroepen die in 2024 het ‘nieuwe’ beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut gaan vormen – de klinisch psycholoog en psychotherapeut – is voor beide eerder in 2011, 2015 en 2018 de benodigde opleidingsinstroom door het Capaciteitsorgaan bepaald¹⁵. Net als voor de gz-psychologen is in 2020 door het Capaciteitsorgaan ook een bijgesteld instroomadvies opgesteld voor de klinisch psycholoog en psychotherapeut, naar aanleiding van nieuwe demografische projecties van het CBS en de invoering van een aantal kwaliteitsstandaarden¹⁶. In deze laatste raming is het instroomadvies voor de opleiding tot klinisch psycholoog op 320 per jaar gesteld, en voor de psychotherapeut op 159 per jaar. Beide adviezen liggen hoger dan het voorkeursadvies in 2018, toen voor de klinisch psycholoog geadviseerd werd 270 personen per jaar op te leiden en voor de psychotherapeut 130 personen per jaar.

De onderstaande figuren 6 en 7 laten zien dat de instroomadviezen van het Capaciteitsorgaan voor de klinische psychologen (boven) en de psychotherapeuten (onder) steeds hoger zijn geweest dan de gerealiseerde instroom (deze laatste cijfers zijn gebaseerd op gegevens van de CRT). Vooral het verschil in 2020 voor de klinisch psychologen valt op. In 2020 is het verschil tussen het instroomadvies en de gerealiseerde instroom voor de psychotherapeuten kleiner, maar was dit in de jaren 2015 en 2016 ook fors. Beide grafieken laten een ander beeld zien dan bij de gz-psychologen waar de gerealiseerde instroom juist steeds boven het instroomadvies van het Capaciteitsorgaan lag. Desondanks zijn er indicaties dat bij alle drie de beroepsgroepen sprake is van een oplopend tekort en grote arbeidsmarktknelpunten.

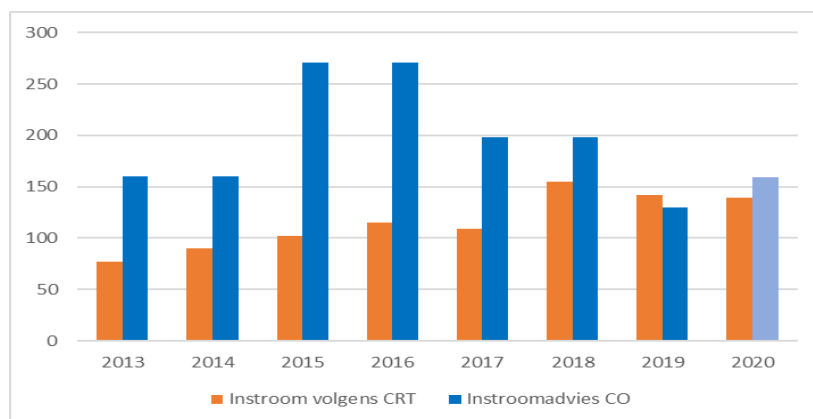
¹⁵ Zie de Capaciteitsplannen ‘Beroepen GG’ op <https://capaciteitsorgaan.nl/publicatie-categorie/publicaties-beroepen-geestelijke-gezondheid/>.

¹⁶ Zie: <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2020/11/20-49-20201120-Brief-VWS-bijgesteld-advies-BGG.pdf>.

Figuur 6 Gerealiseerde en door het Capaciteitsorgaan (CO) geadviseerde instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog, 2014-2020

Figuur 7 Gerealiseerde en door het Capaciteitsorgaan (CO) geadviseerde instroom in de opleiding tot psychotherapeut, 2014-2020

Ook hier is nu de vraag wat de impact zal zijn van de samenvoeging van het beroep van klinisch psycholoog en psychotherapeut op de benodigde opleidingsinstroom voor beide beroepen – c.q. het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut. We volgen daartoe dezelfde aanpak als in het vorige hoofdstuk, ook al betreft het hier twee beroepen die momenteel *beide* een BIG-registratie kennen maar wel ressorteren onder een verschillend artikel in de BIG-wetgeving. De psychotherapeut is op dit moment een BIG-geregistreerd artikel-3 beroep, de klinisch psycholoog een BIG-geregistreerd artikel-14 specialisme. Het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut zal een BIG-geregistreerd artikel-14 specialisme vormen.

Het 'basis-scenario' is ook hier dat de optelsom van de huidige opleidingsinstroom voor beide beroepen geëxtrapoleerd zou kunnen worden naar 2024. Volgens de meest recente cijfers van het CRT zijn 165 personen in 2020 begonnen aan de opleiding tot klinisch psycholoog, en 139 aan de opleiding tot psychotherapeut (zie bovenstaande figuren en bijlage A). Dit betekent een gezamenlijke instroom van $(165+139=)$ 304 personen per jaar in 2020. Het is hier wat lastiger een eenduidige extrapolatie uit te voeren van beide instroomtrends gezien de schommelingen in de afgelopen jaren. Daarom gaan we voor het basisscenario ervanuit dat een opgetelde instroom in 2024 voor de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut uit 304 personen zal bestaan, net als in 2020.

Ook nu zullen we hieronder het mogelijke effect van de samenvoeging van beide beroepen in 2024 uitwerken op de keuzes en het gedrag van de groepen actoren die in hoofdstuk 1 in schema zijn

opgesteld (hieronder herhaald). Daarmee wordt verkend of de aanname in het basis-scenario waarschijnlijk zal zijn, of dat de geëxtrapoleerde en opgetelde opleidingsinstromen in 2024 gecorrigeerd zouden moeten worden voor twee type ontwikkelingen:

- (1) veranderingen die tot 2024 kunnen gaan spelen in de huidige twee beroepen en opleidingen tot klinisch psycholoog en psychotherapeut, uitmondend in een andere omvang van de belangstelling voor de nieuwe opleiding in 2024, en
- (2) de opleidingscapaciteit en -infrastructuur voor de nieuwe opleiding alsook de behoefte van werkgevers in 2024 om klinisch psychologen-psychotherapeut op te leiden en in te zetten in hun organisaties.

<i>Heeft de samenvoeging van het beroep van klinisch psycholoog en psychotherapeut in 2024 impact op:</i>	Tot 2024	In/vanaf 2024
• Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> klinisch psychologen	X	
• Keuzes en gedrag van de klinisch psychologen <i>in opleiding</i>	X	
• Keuzes en gedrag van de <i>werkzame</i> psychotherapeuten	X	
• Keuzes en gedrag van de psychotherapeuten <i>in opleiding</i>	X	
• Belangstelling van de potentiële klinisch psycholoog-psychotherapeuten <i>in opleiding</i>		X
• Keuzes en gedrag van opleiders en opleidingsinstituten van de 'nieuwe' opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut		X
• Keuzes en gedrag van werkgevers van de 'nieuwe' beroepsgroep klinisch psycholoog-psychotherapeut		X

3.1.1 De klinisch psychologen die nu en tot 2024 werkzaam en in opleiding zijn/komen

Gegevens over de huidige groep werkzame klinisch psychologen zijn beschreven in het Nivel-rapport uit 2018 dat we eerder citeerden¹⁷. Het aantal *geregistreerde* klinisch psychologen kan geactualiseerd worden via cijfers van het CIBG. Per 1/6/2021 is het aantal geregistreerde klinisch psychologen als 'gz-specialisme' 2.592. Dit aantal ligt 21% hoger dan op 1/1/2018, toen het aantal geregistreerden 2.145 bedroeg. Hierbij moet rekening worden gehouden met het feit dat een groot deel van de geregistreerde klinisch psychologen (82% in 2018) tevens een registratie heeft als

¹⁷ <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2019/01/20190109-DEF-Rapport-arbeidsaanbod-van-GGZ-professionals-in-2018-eindversie.pdf>.

psychotherapeut (zie ook hierna). Ook hebben alle klinisch psychologen een registratie als gz-psycholoog, omdat dit een vereiste is voor instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog.

We nemen aan dat het aantal geregistreerde en werkzame klinisch psychologen tot 2024 – *specifiek* als gevolg van het samenvoegen van de opleiding tot klinisch psycholoog en die tot psychotherapeut in 2024 – niet zal veranderen. Er is al een grote overlap tussen beide beroepsgroepen in termen van registratie, opleiding en werkveld. Daarnaast zullen andere ontwikkelingen spelen die hier meer op van invloed zijn. Zo kent de beroepsgroep van klinisch psycholoog een krappe arbeidsmarkt door een achterblijvende instroom. Specifiek geldt voor de huidige groep klinisch psychologen dat een groot deel ouder is dan 60 jaar en er dus een flinke uitstroom uit het vak te verwachten is¹⁸. Deze ontwikkelingen zullen tot 2024 blijven spelen, waarop het samenvoegen van het beroep met die van psychotherapeut in 2024 geen aparte invloed zal uitoefenen. Wel is (net als we eerder bij de gz-psychologen verwachten) een mogelijk effect van de samenvoeging dat er een (nog) groter beroep wordt gedaan op de opleiders binnen de beroepsgroep voor de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024. We komen daar in de volgende paragraaf op terug.

Wat betreft de klinisch psychologen in opleiding (en hun kenmerken tussen 2016 en 2020) verwijzen we weer naar Bijlage A. In de voorgaande paragraaf lieten we zien dat de instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog tot 2018 is gestegen, maar de laatste jaren weer licht afneemt. In 2018 begonnen nog 186 personen aan de opleiding, in 2020 is dat 165.

Ook voor deze groep achten we het niet waarschijnlijk dat de instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog tot 2024 – *specifiek* dus als gevolg van het samenvoegen van de opleiding tot klinisch psycholoog en die tot psychotherapeut in 2024 – zal veranderen. De opleiding tot klinisch psycholoog biedt de mogelijkheid tot vrijstelling op alle onderdelen van de opleiding tot psychotherapeut; en psychotherapeuten met een gz-opleiding kunnen een verkorte opleiding tot klinisch psycholoog volgen. Op basis hiervan kunnen klinisch psychologen zich tevens te laten registreren als psychotherapeut, wat het merendeel dus ook doet. Veel van de huidige klinisch psychologen in opleiding zijn al psychotherapeut of gaan zich als zodanig registreren na het afronden van de opleiding.

Voor de bestaande opleiding tot klinisch psycholoog betekent de samenvoeging dat deze in formele zin in een ‘eindfase’ belandt, maar de opleiding zal in de basis gecontinueerd worden. Het is dan ook niet te verwachten dat er tot 2024 extra uitval zal zijn tijdens de opleiding tot klinisch psycholoog, als gevolg van de aanstaande samenvoeging. De uitval uit de huidige opleiding is al relatief gering, maar met gemiddeld 3-5% per jaar toch wel wat hoger dan voor andere medische vervolgoopleidingen in de geestelijke gezondheidszorg (zie Bijlage A).

3.1.2 De psychotherapeuten die nu en tot 2024 werkzaam en in opleiding zijn/komen

Gegevens over de huidige groep werkzame psychotherapeuten zijn ook eerder beschreven in het Nivel-rapport uit 2018¹⁹. Het huidige aantal geregistreerde psychotherapeuten in het BIG-register is in 2021 ruim 5.300. Net als bij de klinisch psychologen moet rekening worden gehouden met dubbele

¹⁸ <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2019/01/20190109-DEF-Rapport-arbeidsaanbod-van-GGZ-professionals-in-2018-eindversie.pdf>.

¹⁹ <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2019/01/20190109-DEF-Rapport-arbeidsaanbod-van-GGZ-professionals-in-2018-eindversie.pdf>.

registraties. In 2018 had 40% van de psychotherapeuten ook een registratie als klinisch psycholoog (en dus ook als gz-psycholoog), 28% had ook een registratie als gz-psycholoog, en 16% had ook registratie als psychiater. Daarmee kent de psychotherapeut meer verschillende registratie-combinaties dan de klinisch psycholoog, die (zie hiervoor) allen een registratie hebben als gz-psycholoog en voor het overgrote deel ook een registratie als psychotherapeut.

Net als voor de klinisch psychologen nemen we aan dat het aantal geregistreerde en werkzame psychotherapeuten tot 2024 – *specifiek* als gevolg van het samenvoegen van de opleiding tot klinisch psycholoog en die tot psychotherapeut in 2024 – niet zal veranderen. Ook hier geldt immers dat er al een grote overlap is tussen beide beroepsgroepen in termen van registratie (zie hiervoor). Voor de groep werkzame psychotherapeuten speelt minder dan voor de klinisch psychologen dat er sprake is van een krappe arbeidsmarkt door een achterblijvende instroom. Al blijft dat laatste volgens het Capaciteitsorgaan wel een aandachtspunt, tevens speelt de trend dat psychotherapeuten in een aantal sectoren, doelgroepen en behandelingen te maken hebben met minder zorgvraag en herschikking van taken naar andere beroepsgroepen²⁰. Een mogelijk effect van de samenvoeging, dat er een groter beroep wordt gedaan op de opleiders binnen de beroepsgroep voor de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024, verwachten we hier niet.

Wat betreft de psychotherapeuten in opleiding (en hun kenmerken tussen 2016 en 2020) verwijzen we ook hier weer naar Bijlage A. Daarin is te zien dat de instroom in de opleiding tot psychotherapeut tot 2018 is gestegen, maar (net als bij de klinisch psychologen) de laatste jaren licht afneemt. In 2018 begonnen nog 155 personen aan de opleiding, in 2020 waren dat er 139. Een mogelijk scenario dat zich nu zou kunnen aftekenen is dat de instroom in de opleiding tot psychotherapeut tot 2024 – *specifiek* dus als gevolg van het samenvoegen van de opleiding tot klinisch psycholoog en die tot psychotherapeut in 2024 – zal toenemen. De registratie als gz-psycholoog is een vereiste voor instroom in de opleiding tot klinisch psycholoog, die psychotherapeuten kunnen bereiken door een route te volgen naar eerst de gz-opleiding, en vervolgens de klinische psychologie-opleiding. Als nu in 2024 er een ‘directe route’ zal ontstaan om in de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut te worden toegelaten, dan zou dat een extra prikkel voor masters kunnen zijn om juist nog voor 2024 voor de psychotherapie-opleiding te kiezen. Daarmee krijgen zij een snellere toegang tot het (nieuwe) beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut en de daarbij behorende BIG-status als artikel-14 specialist. Hier dringt de vergelijking zich op met redenering achter de verwachte toename van masters om voor de opleiding tot kinder- en jeugdpsycholoog NIP te kiezen, met het oog op een snellere toegang tot het nieuwe BIG-beroep gz-psycholoog generalist. Mogelijk is het nieuwe beroepsprofiel van klinisch psycholoog-psychotherapeut ook aantrekkelijker voor masters die een vervolgopleiding ambiëren, gezien de hiervoor genoemde ontwikkelingen rond de verschuiving van taken van psychotherapeuten naar andere (hoger en lager gekwalificeerde) beroepsgroepen in de sectoren waarin zij werkzaam zijn. Wel is de vraag of deze prikkel werkt voor alle masters, aangezien de psychotherapie minder theoretisch en medisch gericht is dan het domein van de klinisch psychologie. Ook biedt het werken als psychotherapeut meer mogelijkheden om dit als vrijgevestigde te doen. Een deel zal daarom toch de voorkeur blijven houden voor de bestaande psychotherapie-opleiding en minder voor de nieuwe gecombineerde opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut.

²⁰ <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2019/01/20190109-DEF-Rapport-arbeidsaanbod-van-GGZ-professionals-in-2018-eindversie.pdf>.

Als het bovenstaande scenario zich zal voltrekken zal dit extra druk op de huidige opleiding tot psychotherapeut tot 2024 betekenen vanwege een toenemende instroom. Tegelijkertijd zal de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut betekenen dat de oude opleiding tot psychotherapeut in een 'eindfase' belandt, wat tijdelijk kan leiden tot meer uitval. De uitval uit de huidige psychotherapie-opleiding is echter gering, namelijk 2 à 3% per jaar (zie Bijlage A). Als dit effect zal optreden, dan zal een eventuele daling van het intern rendement dus waarschijnlijk zeer gering zijn.

3.1.3 Potentiële belangstelling voor de opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 en daarna

Op basis van het voorgaande verwachten we dat de potentiële belangstelling voor de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 relatief groot zal zijn – vooral door de versnelde/extra aanwas tussen 2021 en 2024 van meer psychotherapeuten die hiermee sneller toegang krijgen tot de nieuwe opleiding en het beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut. Netto verwachten we dus dat de potentiële groep aan klinisch psycholoog-psychotherapeut, in 2024, groter zal zijn dan de 'geëxtrapoleerde' en opgetelde instroom in de afzonderlijke opleidingen in 2024 die we eerder in het basis-scenario hebben geschat op 304 personen.

3.1.4 Opleiders en opleidingsinstituten van de 'nieuwe' opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut

De capaciteit van opleiders en infrastructuur van opleidingsinstituten zullen in 2024 bepalend zijn voor de mate waarin de (potentiële) belangstelling voor de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut afgenomen kan worden. De samenvoeging van beide opleidingen zal in eerste instantie de druk op de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut verhogen, omdat dit gepaard zal gaan met organisatorische en infrastructurele aanpassingen om de te verwachten 'start-aanwas' van psychotherapeuten in 2024 op te vangen.

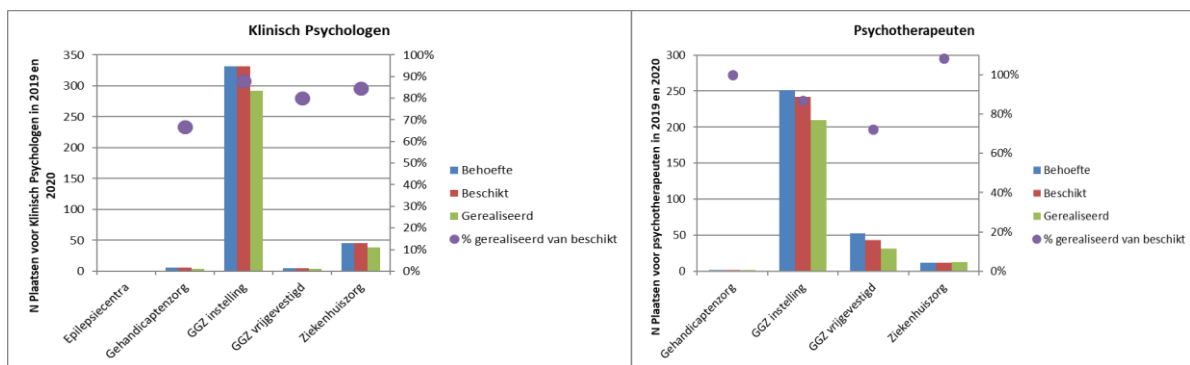
Hier staat tegenover dat de bestaande opleidingen tot klinisch psycholoog en psychotherapeut al inhoudelijk geïntegreerd zijn, zoals in het Opleidingsplan klinisch Psychologie is verwoord²¹. Ook zijn de opleidingsinstituten voor beide opleidingen dezelfde, en komt de 'marktverdeling' van opleidingen redelijk overeen (zie Bijlage A). Zo had de Stichting BoPP Midden Nederland in de afgelopen jaren een aandeel van 29% in de opleidingen klinisch psychologie en 25% in de opleidingen psychotherapie. Stichting RINO Zuid-Nederland had de afgelopen jaren een marktaandeel van 13% in de opleidingen klinisch psychologie en 27% in die voor de psychotherapie. Kijken we naar de (praktijk)opleidingsinstellingen voor beide opleidingen, dan laat de onderstaande figuur 8 ook zien dat de verdeling van de opleidingsplaatsen naar sector in

²¹ Opleidingsplan Klinisch Psycholoog (herziening maart 2019), pagina 11, relevante passage: "De specialistische opleiding tot KP voldoet aan de hierin [BIG Artikel 14 van de Wet BIG] gestelde eisen en aan overeengekomen landelijke afspraken met betrekking tot inhoud en inrichting. Daarnaast is de huidige opleiding zo ingericht, dat het onderdeel psychotherapie minimaal gelijkwaardig is aan die van een psychotherapie opleiding conform het vigerende 'Besluit opleidingseisen Psychotherapeut'. In een vrijstellingsregeling die tussen het destijds College Specialismen Gezondheidszorgpsycholoog en de destijds Kamer Psychotherapeut is opgesteld wordt bepaald dat psychotherapeuten zijn vrijgesteld van het onderdeel "behandeling" in de KP-opleiding."

2019/2020 voor beide opleidingen ook redelijk overeenkomt. De GGZ-instellingen leiden veruit de meeste klinisch psychologen en psychotherapeuten op, wel is het aandeel van de ziekenhuizen groter bij de klinisch psychologen, en die van de vrijgevestigde instelling bij de psychotherapeuten.

De verhouding tussen de beschikte en vervulde opleidingsplaatsen in 2019/2020 is voor de klinisch psychologie en psychotherapie met rond de 90% gemiddeld hoog (zie figuur 8). Dit geeft aan dat er over het algemeen voldoende capaciteit is om beschikte opleidingsplaatsen ook op te vullen en te bemensen. Wel springt hier het relatief lager percentage gerealiseerd ten opzichte van beschikbaar voor de vrijgevestigde ggz-instellingen eruit, iets wat we ook in het vorige hoofdstuk voor de praktijkopleidingsinstellingen voor gz-psychologie zagen.

Figuur 8 Aantal aangevraagde ('behoefte') beschikte en vervulde/gerealiseerde opleidingsplaatsen klinisch psycholoog (links) en psychotherapeut (rechts) in 2020, naar sector

Een minder gunstige ontwikkeling voor de nieuwe opleiding is evenwel dat de groep klinisch psychologen die kan opleiden relatief snel vergrijsd. Ook kan zich voordoen dat minder jonge klinisch psychologen en psychotherapeuten kiezen voor een rol als opleider of dat pas steeds later doen in de loop van hun carrière. Daarnaast kan ook hier een toenemende werkbelasting van de huidige groep, vooral de klinisch psychologen, de opleiderscapaciteit drukken als in 2024 de nieuwe opleiding zich aandient.

3.1.5 Werkgevers van de 'nieuwe' beroepsgroep klinisch psycholoog-psychotherapeut

In 2024 zal de behoefte van werkgevers aan klinisch psychologen-psychotherapeut primair bepalend zijn voor de te verwachten en gerealiseerde instroom in de nieuwe opleiding tot dit nieuwe beroep. Kijken we naar de eerdere prognoses voor beide afzonderlijke beroepen van klinisch psycholoog en psychotherapeut, dan is de verwachting dat ook de behoefte aan klinisch psychologen-psychotherapeut in 2024 hoog zal zijn. Eerder is in de raming van het Capaciteitsorgaan in 2018 en 2020 een groei in de vraag naar klinisch psychologen en psychotherapeuten verondersteld, namelijk dat deze de komende jaren 2% per jaar zal groeien vanwege sociaal-culturele ontwikkelingen. Ook is in 2018 ingeschat dat er sprake was van een tekort van 13% van de (toen) huidige capaciteit aan klinisch psychologen en van 4% aan psychotherapeuten. Deze 'onvervulde vraag' komt bovenop de geconstateerde toekomstprognoses en dient ingelopen te worden om evenwicht op de arbeidsmarkt te bereiken.

Net als bij de toekomstprognose voor de gz-psycholoog generalist, geldt ook voor de nieuwe beroepsgroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut dat de (opleidings)behoefte van werkgevers in 2024 uiteindelijk door veel factoren wordt bepaald en een grote mate van onzekerheid kent. Ook

hier zal veel afhangen van de aansturing, organisatie en financiering van vooral de GGZ-instellingen en ziekenhuizen op dat moment, waar de klinisch psychologen-psychotherapeut waarschijnlijk werkzaam zullen zijn. Het is waarschijnlijk dat de specialistische GGZ-sector een snel groeiende zorgvraag blijft doormaken²², en dat ondanks mogelijke taakherschikking naar gz-psychologen generalist en masteropgeleide gedragswetenschappers een tekort aan klinisch psychologen-psychotherapeut in 2024 zich kan voordoen. Het blijft evenwel de vraag of de samenvoeging van beroepen van klinisch psycholoog en psychotherapeut een positieve kosten/baten-afweging zal zijn voor instellingen om extra op dit nieuwe beroep te gaan inzetten in termen van opleiden en werven.

3.2 Conclusie

3.2.1 De te verwachten instroom in de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 en later

Ook in dit hoofdstuk is uitgegaan van een 'basis-scenario' voor het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut, namelijk dat dit in 2024 rond de 300 personen bedraagt. Dit is gebaseerd op een extrapolatie en optelsom van de instroomcijfers van de twee opleidingen tot klinisch psycholoog en psychotherapeut tot nu toe. En dus de aanname dat er geen andere factoren spelen die de instroom voor het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 zullen beïnvloeden.

Daarna is voor het alternatieve scenario beredeneerd of er toch ontwikkelingen tussen nu en 2024 zullen zijn die aanleiding geven deze instroom-schatting van 300 personen per jaar bij te stellen. Hieruit komt naar voren dat er mogelijk een *extra* aanwas van het aantal psychotherapeuten zich kan voordoen in deze periode. Deze verwachting is gebaseerd op het feit dat *een deel* van de masters die vanaf nu tot 2024 instromen in de opleiding tot psychotherapeut, zich in 2024 direct(er) kan kwalificeren voor de nieuwe opleiding en daarmee het nieuwe beroep van klinisch psycholoog-psychotherapeut. Dit heeft een verhogend effect op de belangstelling voor de nieuwe opleiding in 2024.

Hierbij geldt dat een daadwerkelijke invulling van deze belangstelling zal afhangen van de opleidingscapaciteit (in termen van opleiders en infrastructuur) in 2024 aan de ene kant, én de behoefte van werkgevers in 2024 aan klinisch psychologen-psychotherapeut de andere kant. De verwachting hieromtrent is ten eerste dat de opleidingscapaciteit en -infrastructuur in 2024 in principe voldoende zou moeten zijn om een grotere belangstelling dan 300 personen voor de opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut op te kunnen vangen. De aanpassingen voor de nieuwe opleiding zullen beperkt zijn gezien de reeds bestaande integratie van beide opleidingen, en het feit dat dezelfde instituten en praktijkopleidingsinstellingen beide opleidingen ook nu al verzorgen. Een knelpunt kan wel bestaan in de opleiderscapaciteit, met name door de vergrijzing van de klinisch psychologen die nu opleider zijn.

²² Zie <https://progapv.nl/2021/08/26/deelrapport-3-vraag-trends-sectorale-ontwikkelingen-en-de-aansluiting-tussen-beroep-en-opleiding-van-de-gz-psycholoog/>.

Ten tweede verwachten we dat de behoefte van werkgevers aan klinisch psychologen-psychotherapeut in 2024 in beginsel onverminderd groot zal zijn. Hierbij gaan we uit van een verdere toename aan gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg-problematiek, en dat de nieuwe functie hierbij zal aansluiten. Hierbij speelt dezelfde onzekerheid die in het vorige hoofdstuk over de gz-psycholoog generalist is beschreven: de financiering van de nieuwe opleiding in 2024, en het dan vigerende beleid rond functie- en taakverdeling en aansturing/organisatie van de (gespecialiseerde) geestelijke gezondheidszorg. Dit bepaalt welke kosten/baten-afweging werkgevers maken bij het (eventueel méér) opleiden van klinisch psychologen-psychotherapeut.

De twee aannamen voor het alternatieve scenario zijn dus, samengevat:

(1) de opleidingscapaciteit en -infrastructuur is in 2024 in principe beschikbaar om een mogelijk grotere belangstelling te kunnen verwerken, en

(2) de behoefte van werkgevers aan klinisch psycholoog-psychotherapeuten (en de prikkel om deze op te leiden) is in 2024 in beginsel groot.

We gaan in dit alternatieve scenario ervan uit dat het voor gekwalificeerde psychotherapeuten in/na 2024 aantrekkelijk is om de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut geheel of met vrijstellingen kunnen gaan volgen. Deze aanname is voor een deel echter onzeker, omdat om dit moment het overgangs- en vrijstellingenbeleid van de nieuwe opleiding nog niet bekend is.

De volgende stap in dit scenario is te schatten *hoeveel* hoger de instroom in de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 zal zijn, ten opzichte van de schatting van de (in totaal) 300 personen per jaar vanuit het basis-scenario. We kijken hiervoor naar het meest recente instroomcijfer voor de opleiding tot psychotherapeut uit 2020: 139 per jaar. Als dit aantal vanaf 2022 met 50% zou toenemen met belangstellenden – specifiek voor de opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut – dan zou het na 2024 om een ‘golf’ van zo’n 70 personen meer per jaar gaan dan de 300 uit het basis-scenario. Deze ‘golf’ zal dus over een aantal jaar verspreid in de nieuwe opleiding instromen rekening houdend met de 4-jarige duur van de psychotherapie-opleiding. Een voorzichtiger schatting zou zijn dat tussen 2022 en 2024 elk jaar 25% meer psychotherapeuten worden opgeleid, wat na 2024 een extra ‘instroomgolf’ van 35 personen per jaar in de nieuwe opleiding zou betekenen. Procentueel gaat het dan om een toename van 23% danwel 11% per jaar ten opzichte van 304 personen in het basisscenario. Dit zijn stijgingen die ook weer gebaseerd zijn op een ‘start-effect’ van een groep die tussen 2022 en 2024 de eerste gelegenheid wil gaan benutten om in de nieuwe opleiding in te stromen – en daarna de status van BIG-specialist klinisch psycholoog-psychotherapeut te verwerven. Waarschijnlijk is dat na 2026 en later dit start-effect weer verdwijnt en zich dan weer stabiliseert, mogelijk op de 300 personen uit het basis-scenario.

3.2.2 De te verwachten kosten van de nieuwe opleiding tot klinisch psycholoog-psychotherapeut in 2024 en later

Voor een kosteninschatting van de samenvoeging van de twee opleidingen tot klinisch psycholoog en psychotherapeut zijn de hiervoor geschatte instroomcijfers direct van belang. Net als voor de gz-opleiding, is het aantal opleidingen een belangrijke parameter in de beschikbaarheidsbijdrage-berekeningen die de Nederlandse Zorgautoriteit voor de beide opleidingen heeft bepaald²³.

We schatten in dat de verhoogde instroom in 2024 (‘start’-effect) zal in een aantal beginjaren na 2024 de kosten voor opleidingsinstellingen met naar schatting 5% à 10% kunnen verhogen. Dat is een

²³ Nza, Eindrapportage Beschikbaarheid van (medische) vervolgoopleidingen ggz Kostenonderzoek 2016-2019, juni 2019.

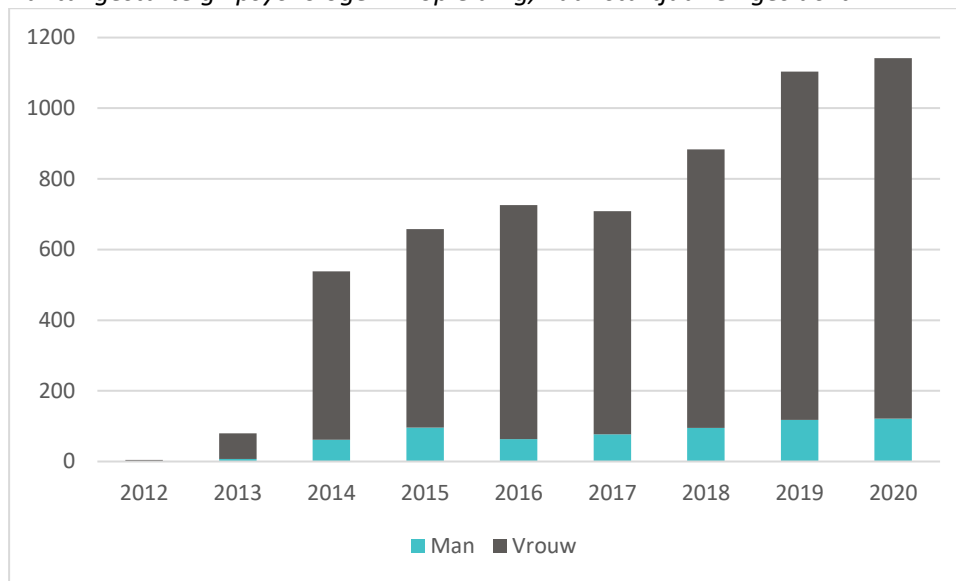
deel van de 11% à 23% aan instroom-volume-stijging als hiervoor geschat, aangezien niet alle kosten gerelateerd zijn aan het aantal fte opleiding per jaar. Ook is het mogelijk dat praktijkopleidingsinstellingen nog kosten besparen als zij eerder beide opleidingen tot klinisch psycholoog en psychotherapeut verzorgden en na 2024 'slechts' één opleiding, namelijk die tot klinisch psycholoog-psychotherapeut. Dit zouden dan alleen overhead- en mogelijk coördinatiekosten zijn. In de beschikbaarheidsbijdrage-berekeningen die de Nederlandse Zorgautoriteit hanteert, wordt voor de personele kosten primair 'geschaald' met het aantal opleidingen in staffels (net als bij de opleiding tot gz-psycholoog)²⁴. Mogelijk zal het aantal opleidingen voor de nieuwe opleiding per opleidingsinstelling in 2024 nog kunnen veranderen, omdat sommige instellingen die één van de twee opleidingen aanboden het grotere aantal opleidingen voor de nieuwe opleiding niet aankunnen of willen. Het is gezien de schaal ook mogelijk dat het opleiden voor het nieuwe beroep aantrekkelijker wordt voor met name private partijen.

²⁴ De Beleidsregel Beschikbaarheidsbijdrage (medische) vervolgoopleidingen 2022 (BR/REG - 22131a) heeft de vergoedingsbedragen in euro per fte voor de Klinisch psycholoog op € 77.649 per staffel van 0-10 fte, € 55.083 per staffel van 10-23 fte, en € 64.914 per staffel van meer dan 23 fte opleiding. Voor de Psychotherapeut er is één bedrag, € 52.584 per fte opleiding per jaar.

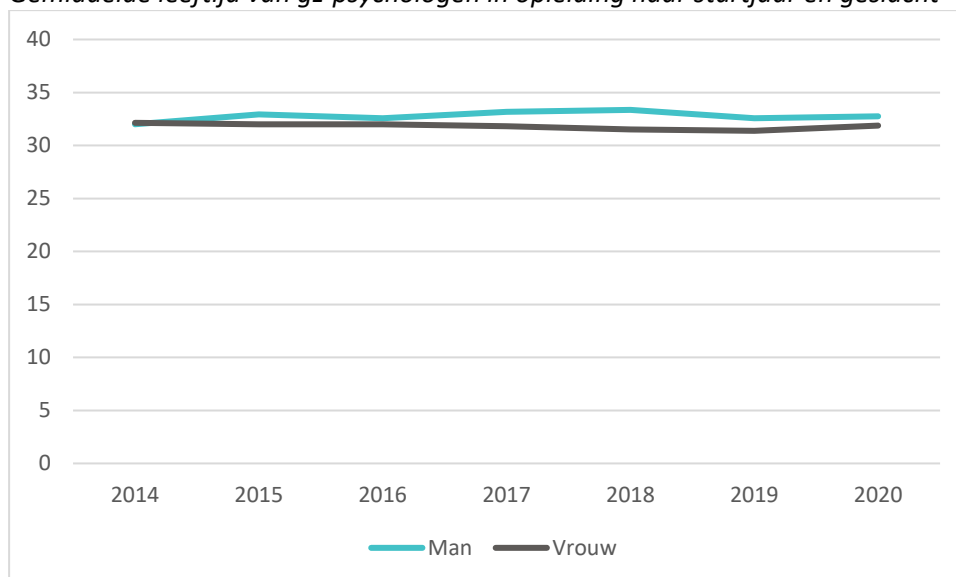
Bijlage A Basisgegevens van de opleidingen tot GZ- psycholoog, klinisch psycholoog en psychotherapeut

Basisgegevens van de pz-psychologen in opleiding (bron: CRT)

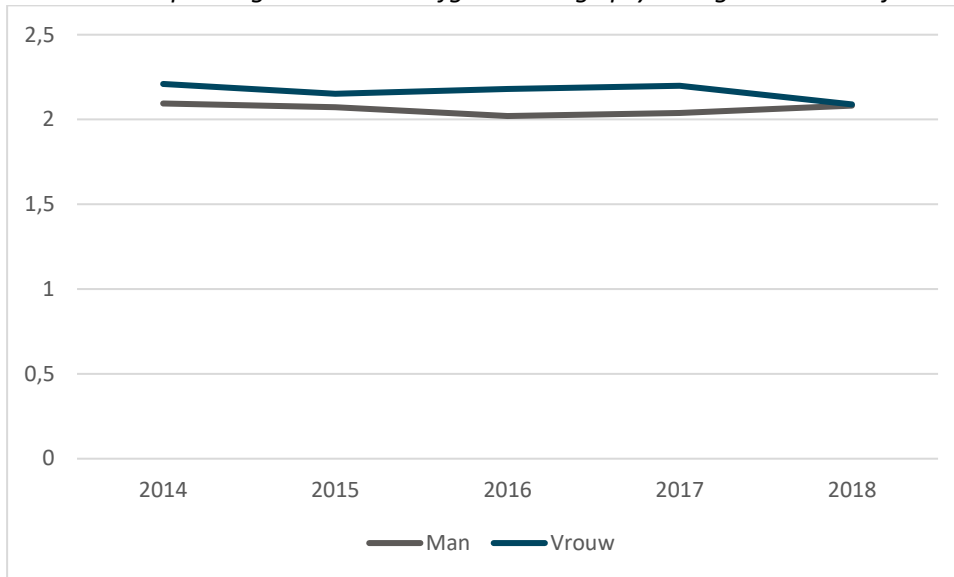
Aantal gestarte gz-psychologen in opleiding, naar startjaar en geslacht

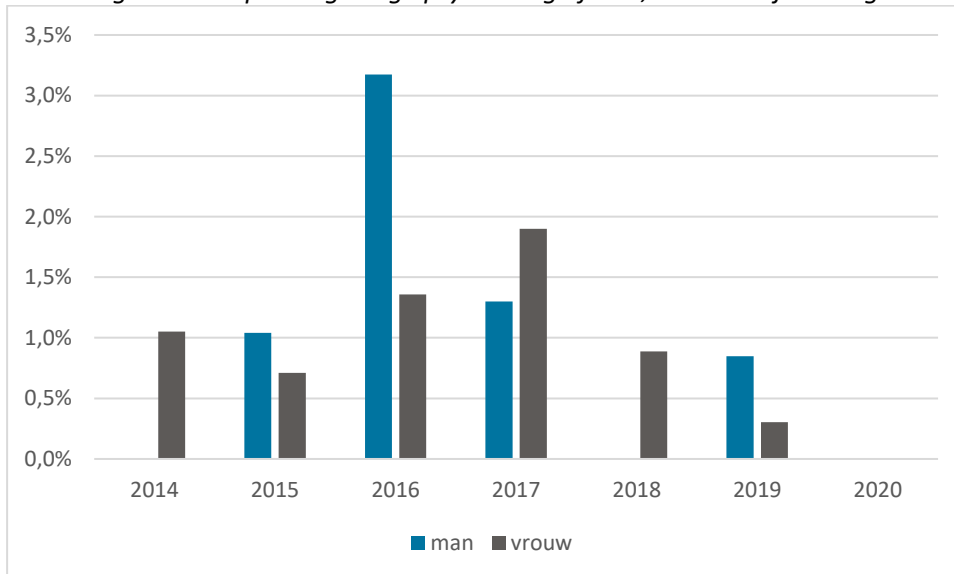
Gemiddelde leeftijd van gz-psychologen in opleiding naar startjaar en geslacht

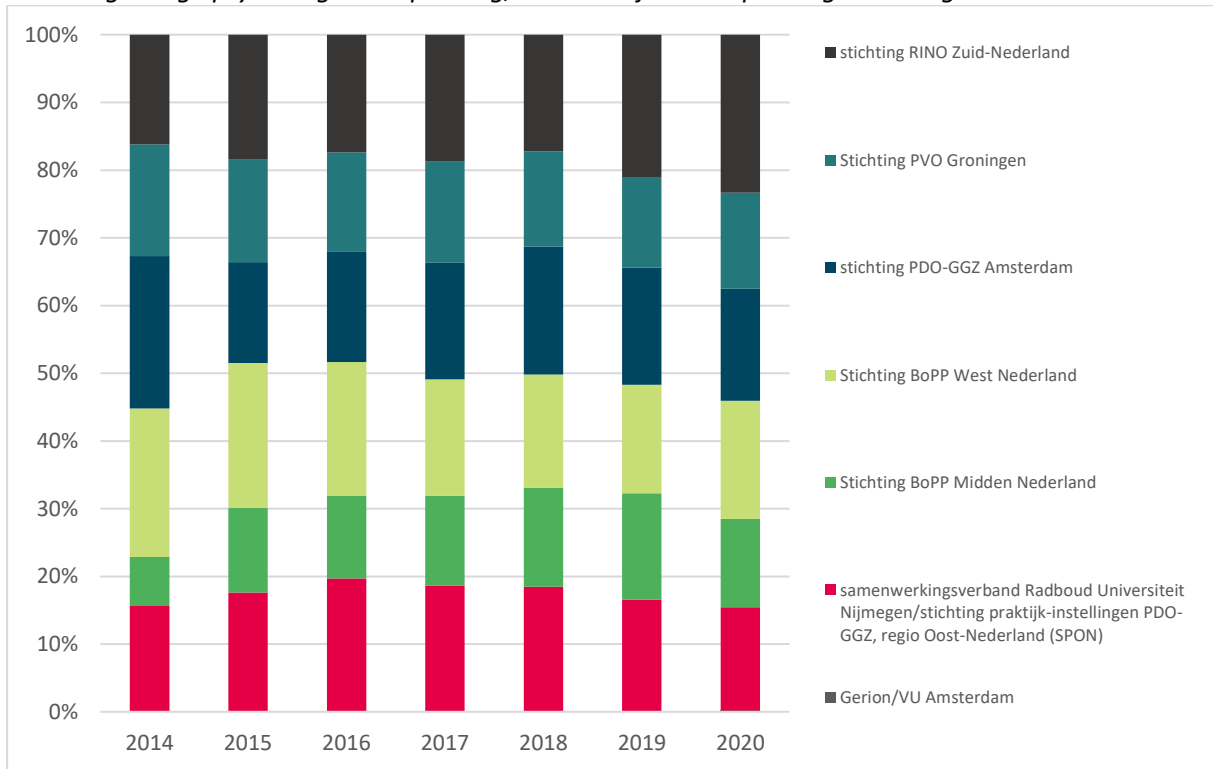
Gemiddelde opleidingsduur van de afgestuurde gz-psychologen naar startjaar en geslacht

Percentage dat de opleiding tot gz-psycholoog afbrak, naar startjaar en geslacht

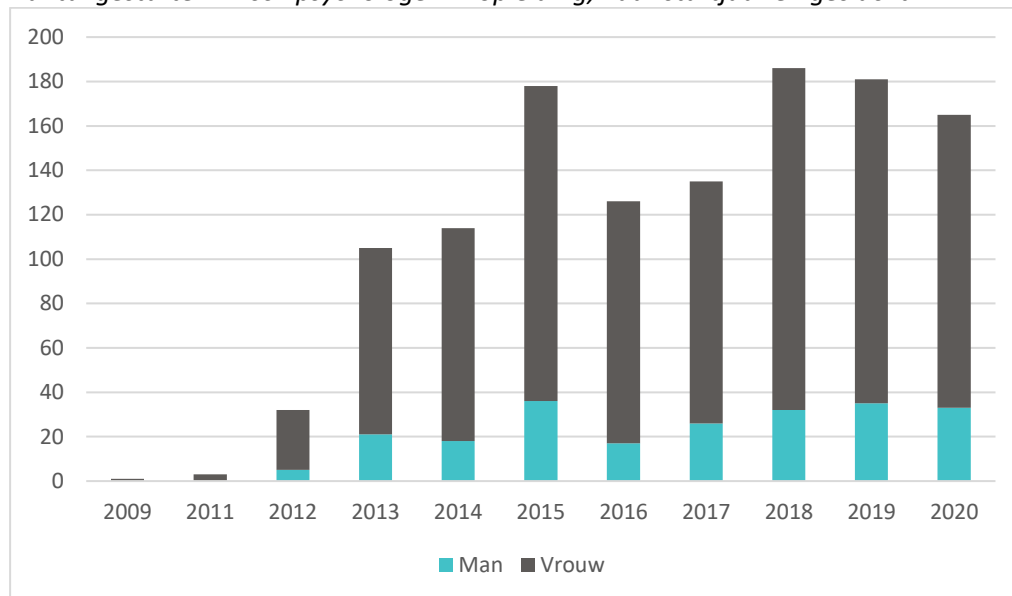

Verdeling van gz-psychologen in opleiding, naar startjaar en opleidingsinstelling

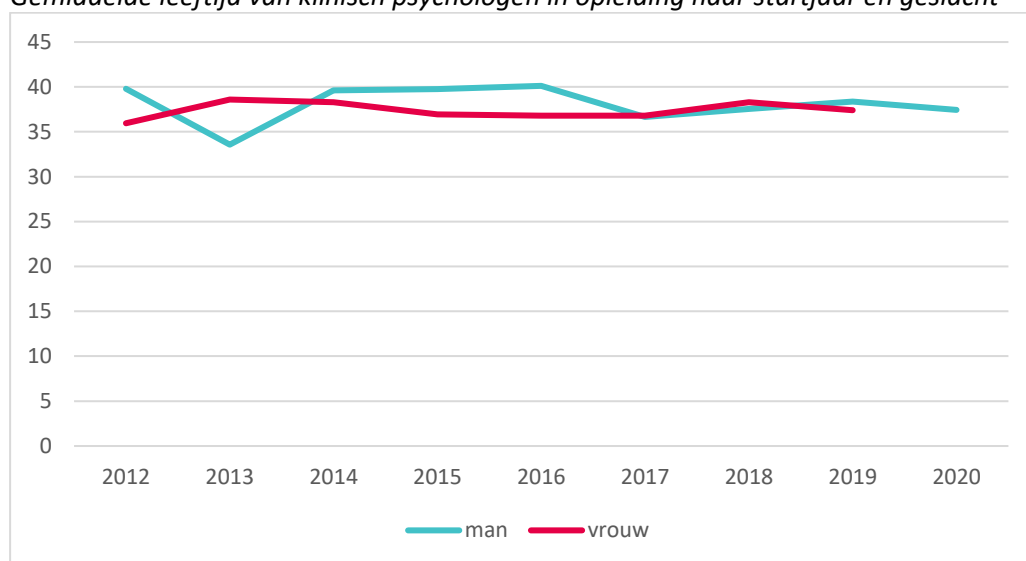

Basisgegevens van de klinisch psychologen in opleiding (bron: CRT)

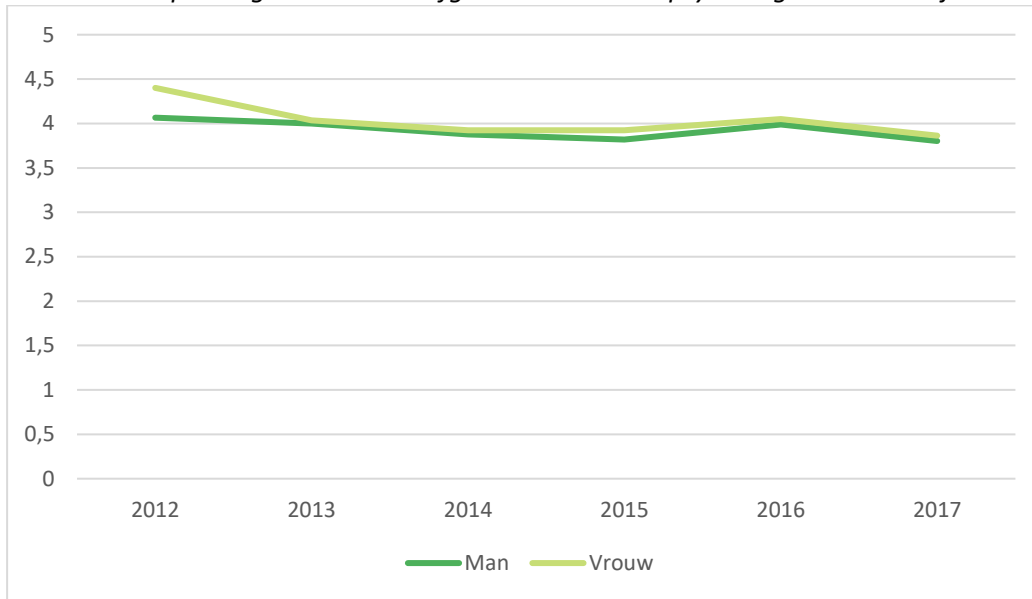
Aantal gestarte klinisch psychologen in opleiding, naar startjaar en geslacht

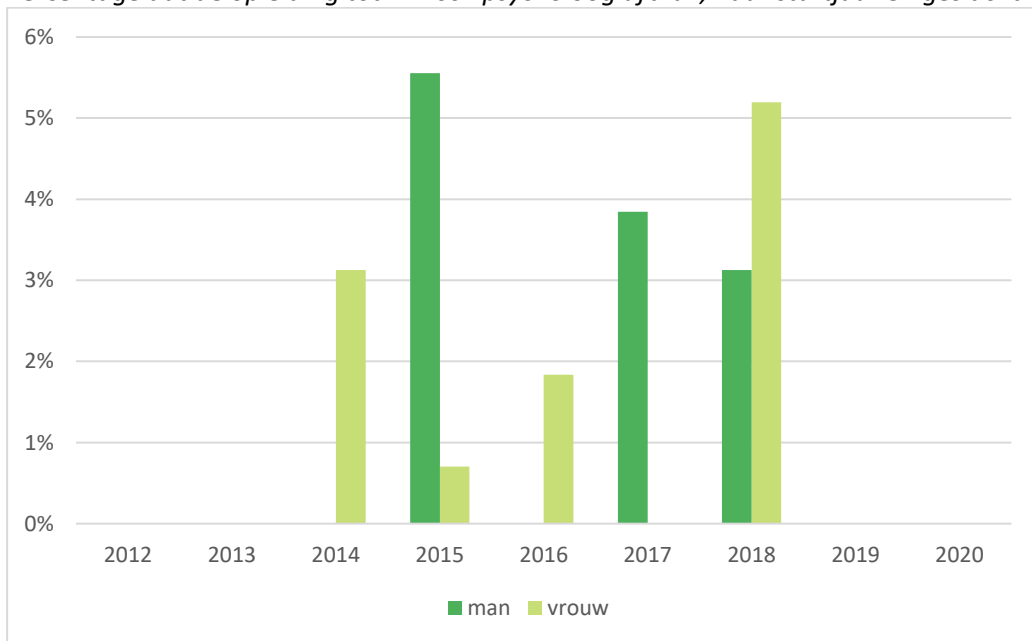
Gemiddelde leeftijd van klinisch psychologen in opleiding naar startjaar en geslacht

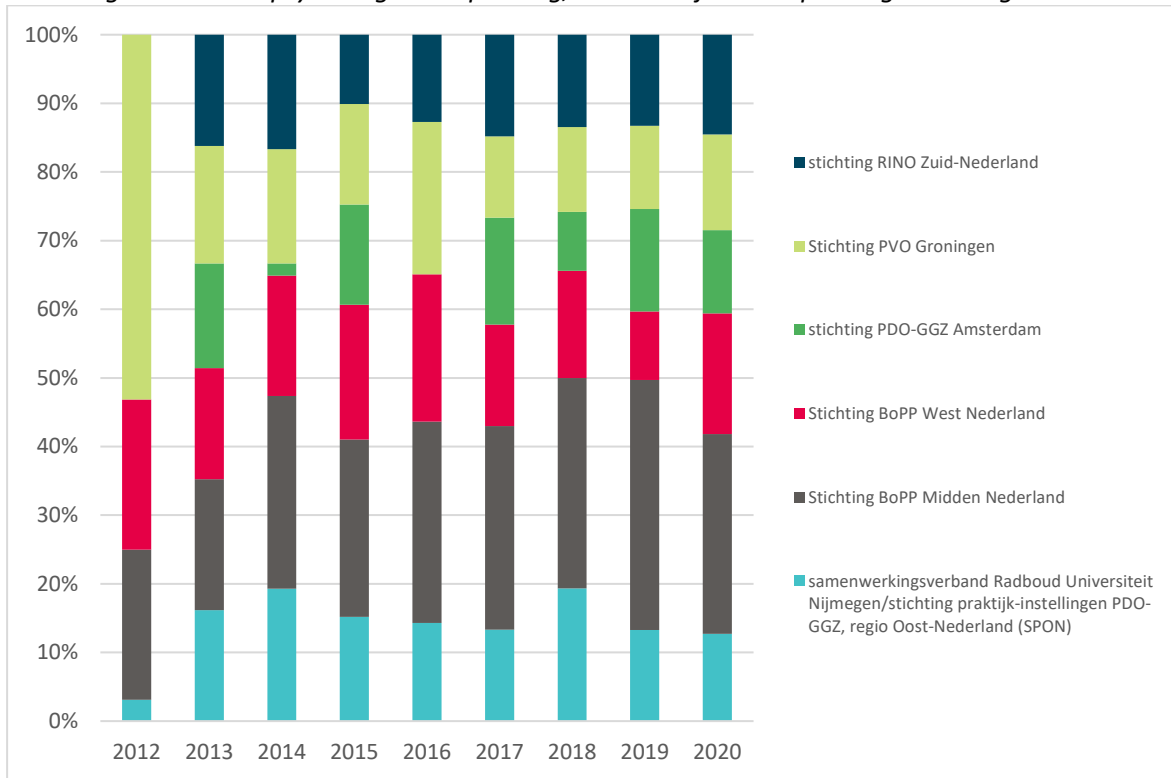
Gemiddelde opleidingsduur van de afgestuurde klinisch psychologen naar startjaar en geslacht

Percentage dat de opleiding tot klinisch psycholoog afbrak, naar startjaar en geslacht

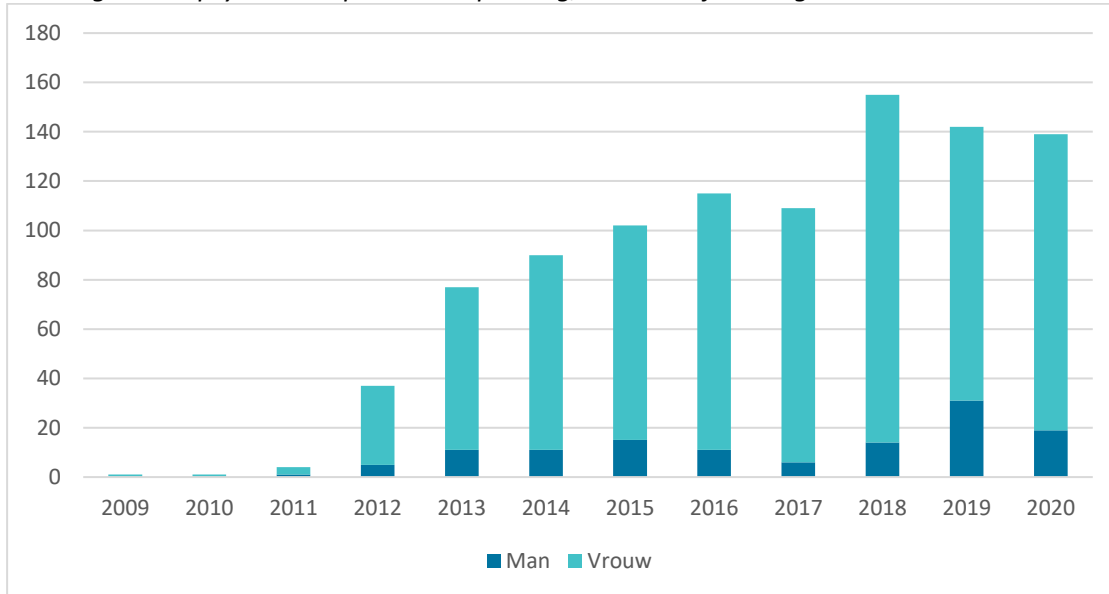

Verdeling van klinisch psychologen in opleiding, naar startjaar en opleidingsinstelling

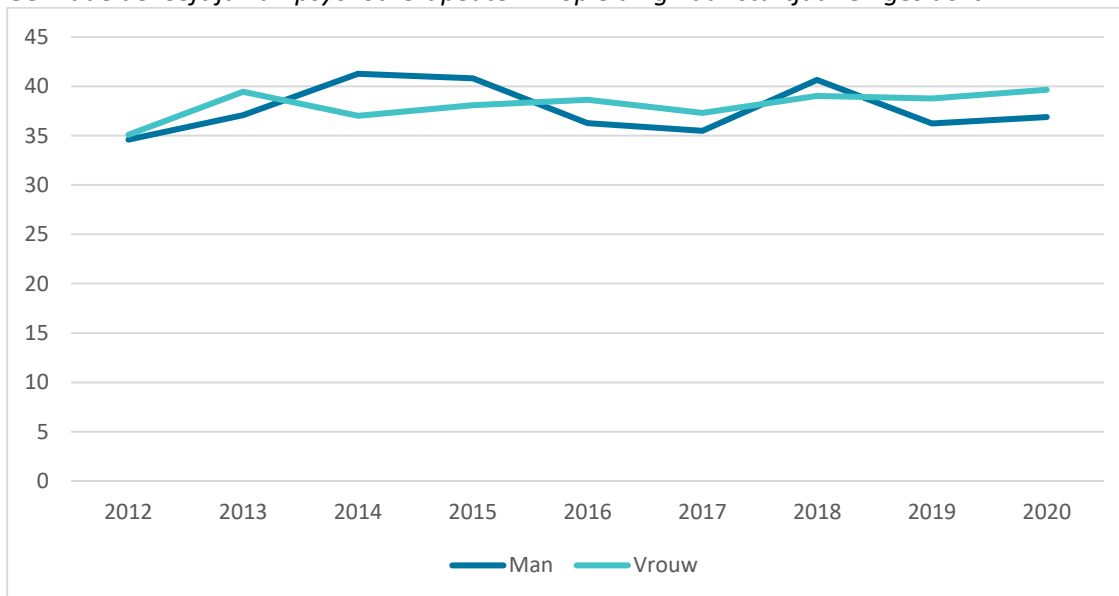

Basisgegevens van de psychotherapeuten in opleiding (bron: CRT)

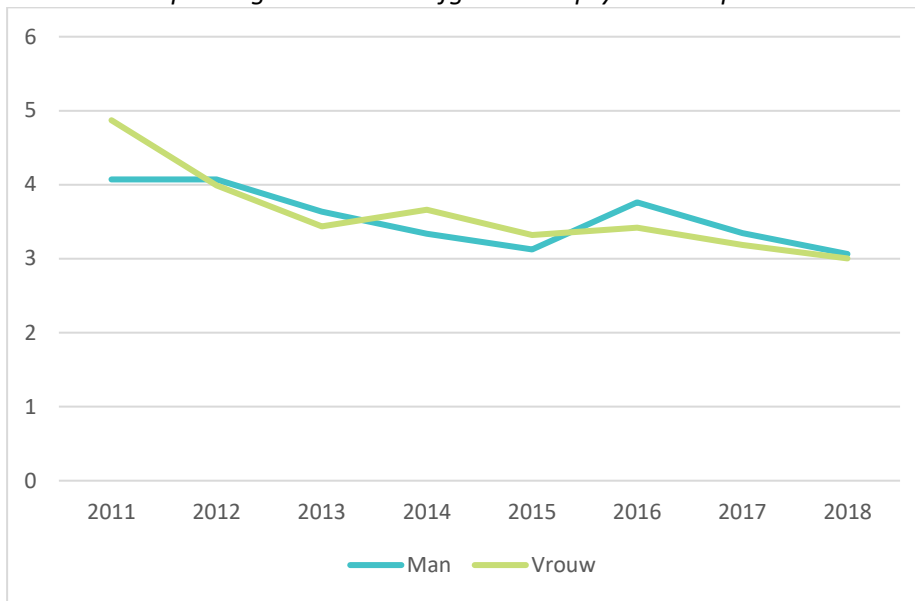
Aantal gestarte psychotherapeuten in opleiding, naar startjaar en geslacht

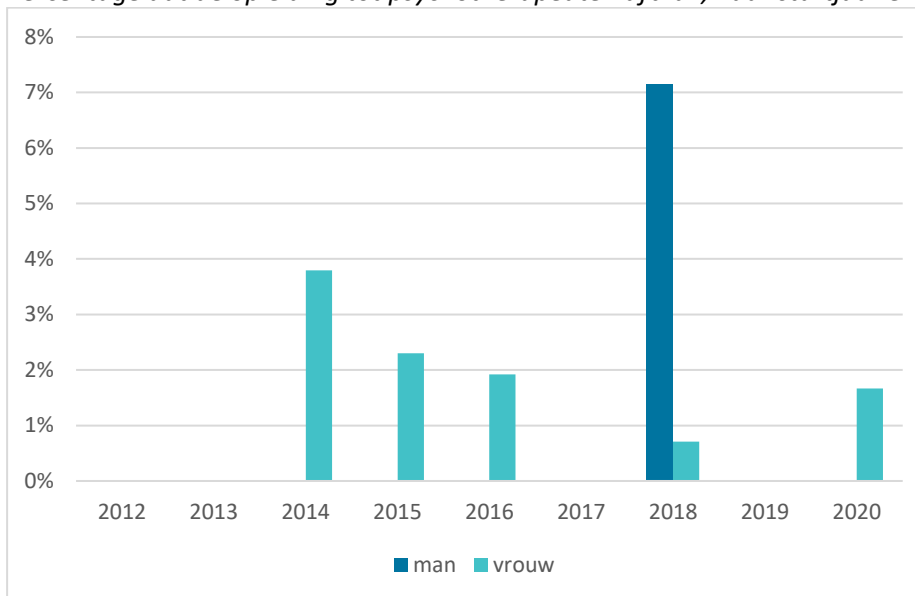
Gemiddelde leeftijd van psychotherapeuten in opleiding naar startjaar en geslacht

Gemiddelde opleidingsduur van de afgestuurde psychotherapeuten naar startjaar en geslacht

Percentage dat de opleiding tot psychotherapeuten afbrak, naar startjaar en geslacht

Verdeling van psychotherapeuten in opleiding, naar startjaar en opleidingsinstelling

